ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

КУНДАЛИК ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ РЎЗНОМА

1991 йил 30 ноябрь
ШАНБА
№ 232 (5.275).
Баҳоси 8 тийин.

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ♦ Ҳафтада беш марта чоп этилади

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказувчи Марказий сайлов комиссиясининг

ҚАРОРИ

УРТОҚ ИСЛОМ АБДУҒАНИЕВИЧ КАРИМОВНИ УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТЛИГИГА НОМЗОД ЭТИБ РУЙХАТГА ОЛИШ ТУҒРИСИДА

«Ўзбекистон Президенти сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг 25-моддасига асосан Марказий сайлов комиссияси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Халқ-демократик партияси Марказий Кенгашининг II пленуми ва Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси кенгашининг қарорлари билан кўрсатилган ўртоқ Ислом Абдуғаниевич Каримов Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод этиб рўйхатга олинсин.

2. Ўртоқ Ислом Абдуғаниевич Каримовга Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод гувоҳномаси берилсин.

Марказий сайлов комиссиясининг раиси Қ. АҲМЕДОВ,

Марказий сайлов комиссиясининг котиби М. МАМАТАЗИЗОВ.

Тошкент шаҳри, 25 ноябрь 1991 й.

И. А. КАРИМОВНИНГ ТАРЖИМАИ ҲОЛИ

Ислом Абдуғаниевич Каримов 1938 йил 30 январь куни Самарқанд шаҳрида хизматчи оиласида туғилган. Миллати ўзбек. Олий маълумотли, Ўрта Осиё политехника илмгоҳи ва Тошкент халқ хўжалиги илмгоҳини битириб, инженер-механик ва иқтисодчи мутахассисликларини эгаллаган, иқтисод фанлари номзоди.

Меҳнат фаолиятини 1960 йилда «Ташсельмаш» заводида мастер ёрдамчилигидан бошлаган. Сўнгра шу жамоада мастер, технолог бўлиб ишлади.

1961 йилдан бошлаб беш йил давомида унинг меҳнат фаолияти В. П. Чкалов номли Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасида ўтди, бу ерда инженер, етакчи инженер-конструктор бўлиб ишлади.

1966 йилда Ўзбекистон ССР Давлат план комитетига ишга ўтди, бу ерда фан ва янги техникани жорий этиш бўлимининг бош мутахассисидан республика давлат план комитети раисининг биринчи ўринбосаригача бўлган йўлни босиб ўтди.

1983 йилда И. А. Каримов Ўзбекистон ССР Молия вазири, 1986 йилда Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши Раисининг ўринбосари, республика Давлат план комитетининг раиси этиб тайинланди.

1986 йил декабрда Қашқадарё вилоят партия комитетининг биринчи котиби этиб сайланди. 1989 йилнинг июнидан бошлаб — Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби бўлди. У СССР халқ депутатидир.

1990 йил 24 март куни Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг сессиясида И. А. Каримов Ўзбекистон ССР Президенти этиб сайланди.

И. А. Каримов— Ўзбекистон Халқ-демократик партиясининг раисидир.

Уйланган, икки қизи бор. Рафиқаси республика Фанлар академияси иқтисод илмгоҳида кичик илмий ходим бўлиб ишлайди.

И. А. Каримов Меҳнат Қизил Байроқ, Халқаро Дўстлиги орденлари ва медаль билан мукофотланган.

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказувчи Марказий сайлов комиссиясининг

ҚАРОРИ

УРТОҚ МУҲАММАД СОЛИҲ (САЛОЙ МАДАМИНОВ)НИ УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТЛИГИГА НОМЗОД ЭТИБ РУЙХАТГА ОЛИШ ТУҒРИСИДА

«Ўзбекистон Президенти сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг 25-моддасига асосан Марказий сайлов комиссияси қарор қилади:

1. Ўзбекистон «ЭРК» Демократик партияси Марказий Кенгашининг қарори билан кўрсатилган ўртоқ Муҳаммад Солиҳ (Салой Мадаминов) Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод этиб рўйхатга олинсин.

2. Ўртоқ Муҳаммад Солиҳ (Салой Мадаминов)га Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод гувоҳномаси берилсин.

Марказий сайлов комиссиясининг раиси Қ. АҲМЕДОВ,

Марказий сайлов комиссиясининг котиби М. МАМАТАЗИЗОВ.

Тошкент шаҳри, 25 ноябрь 1991 й.

МУҲАММАД СОЛИҲ (САЛОЙ МАДАМИНОВ) ТАРЖИМАИ ҲОЛИ

Муҳаммад Солиҳ 1949 йил 20 декабрда Хоразм вилояти Янгибозор тумани, Янгибозор қишлоғида туғилган.

Ўрта мактабни битириб, 1968 йилдан 1970 йилгача Совет Армияси сафида хизмат қилди.

1970-75 йиллари Тошкент дорилфунунининг журналистика факультетини ўқиб тугатди.

1977-79 йилларда Москвада олий адабий курсларда таҳсил олди.

1988 йилдан Ўзбекистон Ёзувчилари уюшмасининг котиби бўлиб ишлади. Муҳаммад Солиҳ 1966 йилдан буён шеърий ижод билан шуғулланади. Шу кунгача унинг 12 шеърий ва насрий китоблари чоп этилди. Унинг асарлари араб, турк, инглиз, француз, испан ва дунёнинг бошқа тилларига таржима қилинган.

1986 йилдан бошлаб ижтимоий-сиёсий ҳаётга фаол ёндаша бошлади. Унинг миллий масалалар, тил, маданият, демография, экология ва бошқа долзарб мавзуларда ёзган мақолалари жумҳуриятда каби иттифоқ нашрларида ҳам чоп этилди ва кенг жамоатчиликнинг эътиборини тортди.

М. Солиҳ «Бирлик» халқ ҳаракатининг асосчиларидан биридир.

1990 йилнинг апрель ойидан бошлаб у «ЭРК» Демократик партиясининг раиси сифатида фаолият кўрсатмоқда.

М. Солиҳ — Ўзбекистон Республикаси халқ депутати.

Уйланган, 5 боланинг отаси.

ФЕРМЕРЛИК ВА ТАДБИРКОРЛИККА КЕНГ ЙЎЛ

28 ноябрь куни Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасида республикада деҳқон (фермер) хўжаликларини янада мустаҳкамлаш ва тадбиркорлик фаолиятини давлат томонидан қўллаб-қувватлашга оид чора-тадбирларга бағишланган кенгаш бўлиб ўтди.

Кенгашни Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов очди. У йиғилганларга жумҳурият раҳбариятининг бу борада режалаштирган тадбирлари ҳақида, фермерлик ва тадбиркорлик фаолиятини кенг ривожлантириш ҳамда уни қўллаб-қувватлашни кўзда тутувчи Президент фармони лойиҳаси тайёрланганлигини маълум қилди.

Олий Кенгаш иқтисодийислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўз-ўзини бошқариш комитетининг раиси Э. Н. Хўжаев кенгаш қатнашчиларини фармон лойиҳаси билан таништирди.

— Жумҳурият жиддий қийинчиликларни бошдан кечираётган айни кунларда,— деди Президент, — фермерлик ва тадбиркорлик фаолиятининг иқтисодиётимизни яхшилашга қўшадиган ҳиссаси ғоят катта. Жумҳуриятда етиштирилаётган сабзавот маҳсулотларининг 43 фоизи якка хўжаликлар чекига тўғри келади. Ички бозоримизни керакли маҳсулотлар билан тўлдиришда муҳим бўғин бўлган фермерлик ва тадбиркорлик ўз фаолиятида кўпгина қийинчилик ва тўсиқларга дуч келмоқда. Мазкур фармон ана шу тўсиқларни бартараф этишга хизмат қилади деган умиддамиз.

Шундай ҳужжатнинг дунёга келишига яна бир сабаб шуки, — деб давом этди И. А. Каримов, — ҳозирги маҳсулотлар тақчиллиги туфайли аҳоли кўпгина қисмининг қўлида пул тўпланиб қолди. Бу пуллар муомалага киритилиб, фойда берадиган ишларга сарф этилмас экан, бундай бойликнинг бугунги кунда унчалик қиймати йўқ.

Пул кундан-кун қадрсизланаётган, жумҳуриятлар ўртасидаги чегаралар очиқ бўлган ҳозирги шароитда жумҳурият аҳолисини ижтимоий ҳимоя қилишнинг, маҳсулотларни жумҳурият ҳудудидан ташқарига ташиб кетишни олдини олишнинг ягона йўли дўконлардан харид қилиш ҳуқуқини берадиган ўзига хос ёрлиқлар — купонлар тартибини жорий қилишдир.

Жумҳуриятимизга четдан маҳсулот келтираётганларнинг йўлидаги ғовларни олиб ташлаб, уларни қўлдан келганча рағбатлантириш зарурлиги алоҳида таъкидланди. Айрим жойларда маҳаллий раҳбарлар ташкилотлар, кичик корхоналарга мутасадди кишиларга уларнинг қўл остидаги хизматчилар иш ҳақининг оширилишини чеклаб қўяётганликлари тўғрисида шикоятлар келяпти. Ваҳоланки, бундай чеклаш бекор этилган. Ҳар бир корхона иш ҳақини ўз имкониятларидан чиқиб белгилашларига эътироз билдирувчи шундай кишиларга нисбатан қатъий чора кўрилиши лозим.

Кенгашда фермер хўжаликлари раҳбарлари, тадбиркорлар, жумҳурият вазирликлари ва идораларининг раҳбарлари сўзга чиқиб, мазкур фармон юзасидан ўз фикр ва мулоҳазаларини билдирдилар. Улар айни пайтида чиқарилган бу фармон фермерлик ва тадбиркорликни ривожлантиришнинг муҳим омили бўлиб хизмат қилишини таъкидладилар.

И. А. Каримов якунловчи нутқида жумҳуриятдаги биржалар фаолияти ва уларнинг иқтисодиётдаги роли ҳақида ҳам тўхталиб ўтди. У, жумладан, мазкур фармон кучга кириши биланоқ, вазирликлар, барча мутасадди ташкилотлар, маҳаллий раҳбарлар ушбу фармон шартлари ўз вақтида, бекаму-кўст бажарилишини назорат қилиб боришлари зарурлигини таъкидлади.

Кенгаш ишида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. М. Йўлдошев, Ўзбекистон Республикаси вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов иштирок этдилар.

Ф. НАЗИРОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ДЕҲҚОНЧИЛИК-САНОАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

Аҳоли зич яшайдиган Янгибозор районида сут заводи ишга тушди. У ҳар куни 15 тонна маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга. Корхонада районнинг барча фермаларидан келтирилган сутни қайта ишлаш имконияти бор. Янги завод бу ердаги шаҳар ва қишлоқлар аҳолисини қаймоқ, қатиқ, пишлоқ, сузма ва шу сингари сут маҳсулотлари билан тўла таъминлайди. Илгари бу маҳсулотлар Урганчдан олиб келинарди.

Бу корхона «Ленинград» жамоа хўжалигидаги собиқ сут қабул қилиш пункти негизида қуриб битказилди. Урганчдаги сут-ёғ заводидан бу ерга творог тайёрланадиган катта ванна, музлатиш камераси, буғ қозони ва бошқа ускуналарни олиб келишди. «Агроснабремонт» бирлашмасининг Янгибозордаги механизациялашган колоннаси мутахассислари ускуналарни тез ва соз қилиб ўрнатдилар. Улар ишлаётган пайтда янги завод меҳнаткашлари унинг теварагини ободонлаштиришга улгурдилар. Илгари фақат қамишзордангина иборат бўлган икки гектарга яқин майдонда эндиликда олма ва нок, олхўри ва ўрик, анжир ва шафтоли, ток кўчатлари қулф уриб ўсмоқда.

●

Дзержинский номли давлат хўжалиги фермасида меҳнат қилаётган сут соғувчилар бу мавсумда ҳар бир сигирдан ўтган йилдагига нисбатан ўрта ҳисобда 600 килограмм кўп сут соғиб олдилар. Ем-хашак тайёрловчиларнинг муваффақиятли ишлашлари натижасида шундай ютуққа эришилди.

Улар бутун йил мобайнида фермани барча турдаги ем-хашак билан узлуксиз таъминлаб турдилар. Бу эса жониворларни хилма-хил озуқа, ем-хашак билан боқиш, уларнинг тўйимлилигини ошириш имконини берди. Қиш ойларида ҳам бузоқлар кўнгилдагидек боқилади. Ҳозир хўжаликда хашак, сенаж ва озуқанинг бошқа турлари ғамлаб қўйилди. Барча кўрсаткичлар бўйича режа топшириқлари ошириб бажарилди, демак бу ерда қиш фаслида сигирлар «талонсиз» боқилади.

Чорвадорларнинг фикрига қараганда, ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг яна бир муҳим омили бор. Давлат хўжалиги икки йил илгари наслдор, маҳсулдор моллардан юз элликтасини сотиб олган эди. Шу вақт ичида улар иқлимга мослашишди, энди хўжаликка фойда келмоқда. Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда, йил охиригача камида 100 минг сўм фойда олинади.

(ЎзТАГ).
Самарқанд вилояти.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони

ДЕҲҚОН (ФЕРМЕР) ХЎЖАЛИКЛАРИНИ ЯНАДА МУСТАҲКАМЛАШ ВА РЕСПУБЛИКАДА ИШБИЛАРМОНЛИК ФАОЛИЯТИНИ ДАВЛАТ ЙЎЛИ БИЛАН ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Озиқ-овқат маҳсулотлари етиштиришни, халқ истеъмол моллари ишлаб чиқариш ва аҳолига хизмат кўрсатишни кўпайтириш, бозор иқтисодиётининг ёрдамчи соҳаларини жадал вужудга келтириш, деҳқон (фермер) хўжаликларини янада ривожлантириш учун қўшимча шарт-шароит яратиш ҳамда фуқароларни ишбилармонлик фаолиятига жалб этиш мақсадида:

1. 1992 йилда деҳқон (фермер) хўжаликларини ривожлантириш учун республикада ер фондини барпо этиш тўғрисида шахсий ёрдамчи хўжаликлар эгалари уюшмаси билан деҳқонлар иттифоқининг таклифи қабул қилинсин.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят ижроия комитетлари 1991 йил 20 декабргача:

ўз ҳудудларида пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари майдонини қисқартириш ҳисобига ана шу мақсад учун ажратиладиган суғорма ерлар ҳажми тўғрисидаги таклифларни Вазирлар Маҳкамасига киритсинлар;

деҳқон (фермер) хўжаликларини ва шахсий ёрдамчи хўжаликларни ташкил этиш учун олдин фуқароларга ажратиб берилган экинзорларни рўйхатга олсинлар, ана шу мақсад учун фойдаланилмаётган участкаларни қайтариб олсинлар ва мазкур фондга топширсинлар;

Вазирлар Маҳкамаси Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоят ижроия комитетларининг иштирокида 1992 йил 1 январга қадар мазкур масала юзасидан зарур қарорларни қабул қилсинлар.

2. Қуйидагилар белгилаб қўйилсин:

Товар озиқ-овқат маҳсулотлари етиштириш учун деҳқон (фермер) хўжаликларига бериладиган ер участкаларининг ҳажмини халқ депутатлари район Советлари ёки уларнинг топшириғига биноан район ижроия комитетлари белгилайди:

деҳқон (фермер) хўжаликларини ташкил этиш учун ер участкалари кейинчалик ижара муддатини узайтириш ҳуқуқи билан камида 10 йил муддатга ижарага берилади, бунда биринчи навбатда чорвачилик маҳсулотлари етиштириш учун ер ажратиб берилади;

мазкур фонддан қўшимча равишда ер участкалари биринчи навбатда республика фондига ва эркин сотиш учун озиқ-овқат маҳсулотлари ҳамда бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини етказиб бераётган, шунингдек ердан ва олинган қарздан самарали фойдаланаётган деҳқон (фермер) хўжаликларига ажратилади;

деҳқон-фермер хўжаликларини етиштирилган маҳсулотнинг камида 50 фоизини шартнома нархларида республика фондига етказиб берганлик учун муқобил сотиш тарзида қишлоқ хўжалик техникаси, ёнилғи-мойлаш материаллари, озуқа ва бошқа ресурслар билан таъминлаш иқтисод комитетига ҳамда моддий-техникавий таъминот идоралари зиммасига юклатилади;

деҳқон (фермер) хўжаликлари етиштирилган маҳсулотнинг қолган қисмини мустақил тасарруф этишга ҳақлидирлар ва улгуржи ҳамда чакана савдода, давлат ва кооператив корхоналаридан ва ташкилотларидан, шунингдек жамоа ва давлат хўжаликларидан ўз ишлаб чиқариш фаолияти учун моддий-техникавий ресурсларни монеъликсиз бемалол сотиб олишлари мумкин.

3. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят ижроия комитетлари, Қишлоқ хўжалик вазирлиги, Моддий-техникавий таъминот давлат-кооператив комитети, «Узсельхозснабремонт» «Узплодоовощвинпром» концерни деҳқон (фермер) хўжаликлари учун жойларда қишлоқ хўжалик машиналари, асбоблари ва ускуналарини ижарага берадиган, агрохимия ва ветеринария хизмати кўрсатадиган пунктлар ташкил этсинлар, зотли қорамоллар, уруғлик, кўп йиллик ўсимликлар кўчатларини сотиб олишда уларга кўмаклашсинлар.

4. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалик вазирлиги, Ўзбекистон кооператив тайёрлаш ва савдо ташкилоти, «Узплодоовощвинпром» концерни деҳқон (фермер) хўжаликларидан қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қабул қилиб олиш учун зарур шарт-шароитни яратсинлар, улар билан олдиндан узоқ муддатли ўзаро манфаатли шартномалар тузсинлар, тайёрлаш пунктлари ва фирма дўконлари тармоқларини кенгайтирсинлар.

5. Деҳқон (фермер) хўжаликлари мустаҳкамланиши ва ривожланиши учун қулай шарт-шароитни яратиб бераётган жамоа, давлат хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналарини ҳамда уларнинг раҳбарларини моддий рағбатлантириш, бунинг учун шахсий фойдаланиш ва хизмат мақсадларида фойдаланишга сотиб олиш учун енгил автомашиналар ва мотоциклларни навбатдан ташқари ажратиш, пул мукофотлари ва қимматбаҳо совғалар билан тақдирлаш тартибини жорий этиш зарур деб ҳисоблансин.

6. Ўзбекистон Деҳқончилик-саноат банкига деҳқон (фермер) хўжаликларига ва шахсий ёрдамчи хўжаликларнинг эгаларига чорва моллари, парранда, озуқа ва бинокорлик материалларини сотиб олиш учун нақд пул билан қарз беришга рухсат этилсин. Нақд пул билан қарз бериш тартиби тўғрисидаги таклифлар уч кун муддат ичида Вазирлар Маҳкамасига киритилсин.

7. Вазирликлар, идоралар, уюшмалар, концернлар ва тармоқ бошқарувининг ўзга идоралари, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари меҳнаткашларнинг ишбилармонлик фаолиятида фаол иштирок этишларига, ўзларининг хўжалик соҳасидаги ташаббусларини рўёбга чиқаришларига бутун чоралар билан кўмаклашсинлар. Ўзбекистон ишбилармонлар иттифоқи ва унинг ташкилотлари ўз низомларида кўзда тутилган вазифаларни амалга оширишларида уларга мадад берсинлар.

8. Ишбилармонлик фаолиятининг вужудга келиши ва ривожланишида таъсирчан моддий ва молиявий ёрдам кўрсатиш мақсадида ишбилармонликка мадад жамғармаси ташкил этилсин.

Жамғармани шакллантиришга Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси захирасидан икки миллион сўм пул ажратилсин.

Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон ишбилармонлар иттифоқи иштирокида бир ҳафта муддатда ишбилармонларга мадад жамғармаси тўғрисидаги Низомни ишлаб чиқсин ва тасдиқласин, унда хўжалик фаолияти ушбу шаклини ривожлантиришнинг устувор йўналишларини, маблағ тушадиган манбаларни ва улардан фойдаланиш тартибини белгилаб берсин.

9. Ўзбекистон ишбилармонлар иттифоқи, ташқи иқтисодий фаолият миллий банки, «Эл» халқаро уюшмаси, маданият ва умумбашарий қадриятлар халқ академияси, Тошкент иқтисод дорилфунуни, «Тошкент» республика универсал биржаси ва бошқа ташкилотларнинг ёшларни ишбилармонлик фаолиятига жалб этиш билан боғлиқ бўлган ташкилий, ҳуқуқий, ахборот-маслаҳат вазифалари ҳамда ўзга вазифаларни ҳал этишга ёрдам берадиган ёш ишбилармонларга кўмаклашиш Ўзбекистон Республика уюшмасини тузишга доир ташаббуси маъқуллансин.

10. Вазирликлар ва идоралар, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари ишбилармонлар бошқа мустақил республикаларда ва чет элларда энг зарур молларни харид қилиб, кейинчалик уларни Ўзбекистонда сўмга сотишлари учун бевосита шартномалар тузишларини ҳар томонлама рағбатлантирсинлар.

Ўзбекистон Республикаси Савдо вазирлиги ва «Ўзбебирлашув» ана шу мақсадлар учун савдо биноларини ажратиб берсинлар, республика банклари зарур миқдорда қарз берсинлар.

1992-1993 йилларда республикага халқ истеъмол молларини четдан олиб келишга доир юқорида кўрсатилган товар айрибошлаш (бартер) ишларини олиб боришдаги чеклашлар бекор қилинсин. Бундай чеклашлар Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгашининг 1989 йил 7 мартдаги 97-сонли қарорида (17-банднинг в кичик банди), 1989 йил 10 майдаги 162-сонли қарорида (8-банднинг г, д кичик бандлари), 1990 йил 15 январдаги 33-сонли қарорида (биринчи илованинг 26-банди) ва бошқа меъёрий ҳужжатларда кўзда тутилган эди.

11. Ташқи иқтисодий операцияларга доир барча ҳисоб-китоблар, шу жумладан бевосита айрибошлаш операцияларига доир ҳисоб-китоблар ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ёки шу хусусда ваколат берилган бошқа республика банклари орқали амалга оширилиши лозим, деб белгилаб қўйилсин.

12. Ишбилармонлар хорижий шериклар билан ўзаро манфаатли кооперация алоқаларини ўрнатишларида, ўзлари ишлаб чиқарган маҳсулотларни чет элга сотишларида, халқ истеъмол молларини, ўз эҳтиёжлари учун техника ва технология ускуналарини чет элдан келтиришларига ёрдам бериш учун Ўзбекистон Республикаси ишбилармонлар иттифоқига белгиланган тартибда хўжалик асосида ишлайдиган ташқи савдо ташкилотини тузиб, белгиланган миқдор асосида тижорат-воситачилик фаолиятини амалга ошириш ҳуқуқи берилсин.

13. Деҳқон (фермер) хўжаликларини рағбатлантириш ва аввало истеъмол моллари ишлаб чиқариш билан боғлиқ ишбилармонлик фаолиятини ривожлантириш мақсадида 1992 йилдан бошлаб:

деҳқон (фермер) хўжаликлари ҳамда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлайдиган, халқ истеъмол моллари тайёрлайдиган, бинокорлик материаллари ишлаб чиқарадиган хусусий корхоналар дастлабки икки йилда даромад (фойда) солиғи тўлашдан озод этилсин;

ишбилармонларнинг ишлаб чиқаришни янада ривожлантиришга ва хайрия мақсадларига сарфлайдиган даромадлари солиқ солишдан холи этилсин.

14. Ўзбекистон Давлат банкига, Ўзбекистон Саноат-қурилиш банкига, Ўзбекистон Деҳқончилик-саноат банкига, Ташқи иқтисодий фаолият миллий банкига Ўзбекистон ишбилармонлар иттифоқи ишлаб чиққан ва республика ҳукумати маъқуллаган тармоқ комплекс дастурларини амалга ошириш учун имтиёзли шартлар билан қарз бериш тавсия этилсин.

15. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси:

кичик корхоналарни тузиш, уларнинг фаолияти ва давлат йўли билан уларни рўйхатга олиш тартиби ва хусусий ишбилармонлик тўғрисидаги низомларни бир ҳафта муддатда тасдиқласин. Бунда ишбилармонлик фаолиятига асосланган корхоналарни рўйхатга олишнинг осонлаштирилган тартиби белгилансин, зарур ҳужжатлар илова қилиниб, ариза берилган кундан бошлаб бундай корхоналар ўн кундан кечиктирмай рўйхатга олинсин. Ҳуқуқий шахс мақомини расмийлаштирмай туриб якка тартибдаги ишбилармонлик фаолиятининг қонунларда тақиқланмаган барча турлари билан шуғулланиш ҳуқуқи кенгайтирилсин;

йигирма кун муддатда деҳқон (фермер) хўжаликларини ва ишбилармонлик фаолиятини жадал ривожлантириш учун ҳуқуқий асосларни таъминлайдиган зарур меъёрий ҳужжатларни ишлаб чиқсин ва тасдиқласин, эскирган меъёрларни қайта кўриб чиқсин ва бекор қилсин, солиқ солиш, банк ва ташқи иқтисодий фаолият соҳасидаги, корхоналар ва кооперациялар тўғрисидаги республика қонунларига қўшимчалар ва ўзгартишлар киритишга доир таклифларни тайёрласин.

16. Ўзбекистон Республикаси прокуратураси, олий суди, олий ҳакамлик суди бошқа манфаатдор идоралар билан бирга хусусий ишбилармонлик фаолияти билан шуғулланганлик учун жиноий жавобгарликни белгилайдиган, мол-мулк эгасининг ҳуқуқларини чеклайдиган қоидаларни амалдаги қонунлардан чиқариб ташлаш тўғрисида бир ой муддатда таклифлар киритсин.

17. Вазирлар Маҳкамаси бир ҳафта муддатда ушбу фармонни амалга оширишга доир аниқ ташкилий чораларни кўзда тутувчи қарор қабул қилсин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри.
1991 йил 29 ноябрь.

29 декабрь—Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови ва Ўзбекистон Республикаси референдумини ўтказиш куни

ПРЕЗИДЕНТНИ ХАЛҚ САЙЛАЙДИ

● АНДИЖОН. «Сайлов куни И. А. Каримов номзоди учун овоз берамиз» — Избоскан районидаги «Шарқ юлдузи» жамоа хўжалиги меҳнатчилари умумий мажлисда шундай қарорга келдилар.

— Мен оддий деҳқонман, — деди бригадир Ю. Пўлатов, — шу сабабли сиёсий масалаларни унча тушунмайман. Лекин ҳамқишлоқларимнинг кўпчилиги қатори иқтисодий, маданий ва ижтимоий турмушимиздаги рўй бераётган ижобий ўзгаришлар ҳозирги Президентимизнинг номи билан боғлиқлигини яхши тушунаман. Сўнгги икки йил ичида хўжалигимизда ўнлаб гектар ер шахсий томорқа ва боғлар учун ажратиб берилди. Сув билан таъминлаш анча яхшиланди, қишлоқлар газлаштирилмоқда.

Йиғилиш қатнашчилари жамоа хўжалиги меҳнатчиларининг барчасини 29 декабрь куни Ўзбекистон Республикасининг ҳозирги Президенти И. А. Каримов номзоди учун овоз беришга чақирдилар.

● ТОШКЕНТ. Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг умумий йиғилишида унинг Президенти академик А. И. Имомалиев, Р. Шредер номидаги илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори академик М. М. Мирзаев, вице-президент, академик С. Н. Усмонов ва бошқалар мамлакатдаги катта иқтисодий қийинчиликларга қарамай қисқа вақт ичида меҳнаткашларни деҳқончилик соҳаси масалаларини ҳал этишга сафарбар қила олган И. А. Каримов номзоди Президентлик лавозимига кўрсатилганлиги Ўзбекистон Республикаси сиёсий ҳаётидаги катта воқеа эканлигини таъкидладилар.

Республика қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришда дурустгина натижаларга эришди. Мураккаб об-ҳаво шароитига қарамай қишлоқ меҳнатчилари пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини мўл етиштириб давлатга буюртмадагидан кўра кўпроқ маҳсулот топширдилар.

Сўзга чиққан нотиқлар республиканинг ҳозирги раҳбарлари халқ турмушининг ижтимоий шарт-шароитлари тўғрисида катта ғамхўрлик қилаётганликларини, халқ турмушини яхшилаш билан боғлиқ муҳим муаммоларни ҳал этишга Президент шахсий ҳисса қўшаётганлигини таъкидладилар. Республикадаги иқтисодий аҳволнинг оғирлигига қарамай И. А. Каримов ташаббуси билан Қишлоқ хўжалик фанлари академияси тузилганлиги, уни ташкил этиш учун тегишли маблағ ажратилганлиги, деҳқончилик фанининг штаби барпо этилганлиги тўғрисида гапирдилар. Шубҳасиз, буларнинг ҳаммаси қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини кучайтиришга ва халқ турмушини яхшилашга ижобий таъсир қилади.

Академиянинг умумий йиғилишида Ўзбекистон Президентлигига И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватлашга қарор қилинди.

● ТЕРМИЗ. Сурхондарё меҳнат жамоаларида Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига бағишланган йиғилишлар бўлиб ўтмоқда. Шундай йиғилишлардан бири Термиз ремонт-механика заводида бўлди. Нотиқлар И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватладилар.

— Ислом Каримов одамлар тўғрисида, халқ бахт-саодати тўғрисида ғамхўрлик қилиш ўзи учун энг асосий масала эканлигини иш билан исботламоқда, — деди ишчи М. Музаффарова. — Ер участкалари ажратиб бериш, иш ҳақининг оширилиши, кўпгина бошқа тадбирлар ҳозирги қийинчиликларни енгиб ўтишимизда бизга ёрдам беради.

Йиғилиш қатнашчилари И. А. Каримов номзодини якдиллик билан қўллаб-қувватладилар.

● ФАРҒОНА. Фарғона ип газлама ишлаб чиқариш бирлашмасида меҳнат жамоасининг Республика Президенти лавозимига Ислом Каримов номзодини қўллаб-қувватлашга бағишланган йиғилиши бўлди.

— 29 декабрь куни сайловда мен Ислом Каримов учун овоз бераман, чунки унинг сиёсий услуби, иқтисодий ва ижтимоий ислоҳотлари, одампарварлиги менга жуда ёқади, — деди тўқувчилик корхонасининг ишчиси Галина Александрова. — Ҳатто ҳозирги қийин вазиятда ҳам у республикада яшовчи барча халқлар тўғрисида, уларнинг миллатидан қатъи назар ғамхўрлик қилмоқда. Менинг ёр-биродарларим ва дўстларим ҳам Президентлик лавозимига Каримов номзодини маъқулламоқдалар.

— Мен Ислом Абдуғаниевич Каримовга тўла ишонаман. У республикада меъёрий, соғлом вазиятни вужудга келтириш учун куч-ғайратини аямайди, иқтисодий муаммоларни ҳал қилишга кўп куч сарфламоқда, деб ҳисоблайман. У Президент бўлишга муносиб ҳақиқий раҳбардир, — деб таъкидлади тўқувчилик корхонаси 1-цехининг ишчиси Одина Козимова.

— Республикада амалга оширилган ва амалга оширилаётган барча тадбирларни Президент Каримов бошлаган. Мамлакатдаги айрим бошқа сиёсатчилардан фарқли равишда унинг аниқ ҳаракат дастури бор, — деди тайёрлаш цехининг ишчиси Мадамин Абдуллаев. — Биз Каримовни қўллаб-қувватлаб ана шу дастурни амалга оширишда унга ёрдам беришимиз керак, деб ўйлайман.

— Мен деҳқон қизиман, — деди бош энергетика бўлимининг ишчиси Мадинахон Қўтбиддинова. — Очиғини айтганда Ислом Каримов Ўзбекистон халқининг қўлига мустақиллик байроғини топширди. У деҳқонларга ер тақсимлаб берди. Деҳқон меҳнатини қадрлаб, пахта нархини оширди, қолган ҳосилни мустақил тасарруф этишлари учун уларга шарт-шароит яратиб берди. Мен унга тўла ишонаман.

— Менинг ўн фарзандим бор, — деди слесарь Раимжон Каримов. — Президент кўпгина фойдали ишларни амалга оширди, буни оиламиз дарҳол ҳис этди. Масалан, у қишлоқ аҳлига томорқа учун, уй қуриш учун ер ажратиб берди.

Республика Президенти лавозимига сайлаш учун И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватлашга бағишланган йиғилиш ва митинглар Фарғона вилоятининг бошқа завод ва фабрикаларида, жамоа ва давлат хўжаликларида, олий ўқув юртларида ҳам бўлиб ўтди.

Қўқон шаҳар Халқ-Демократик партияси кенгаши, «Тошкент трактор заводи», «Средазкабель», «Ўзбексельмаш», «Фотон» ишлаб чиқариш бирлашмалари, «Средазэлектроаппарат» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Миконд», «Чирчиксельмаш», «Ўзбекхиммаш», Андижон машинасозлик заводи, Тўрткўл ва Манғит пахта тозалаш заводлари, Намангандаги шойи, Марғилон абрли газламалар «Атлас» ишлаб чиқариш бирлашмалари, Марғилон ёғочсозлик корхонаси, Қўқон ип-йигирув ва пайпоқ тўқиш бирлашмаси, Фарғона вилоятининг Бағдод ноҳиясидаги «Комфорт» бирлашмасига қарашли тажриба мебель ва Чуст буюмлар фабрикалари, «Ахангаранстрой» тресті, Ўзбекистон колхоз қурилиши бирлашмасига қарашли Шаҳрисабз шаҳрининг 531-кўчма механизациялашган колоннаси, Наманган шаҳар 22-автокорхонасининг кўпкишилик меҳнат жамоалари, Қорақалпоғистон Республикаси Элликқалъа ноҳиясидаги «Москва», Наманган вилоятининг Учқўрғон ноҳиясидаги «Учқўрғон», Самарқанд вилоятининг Жомбой ноҳиясидаги Улуғбек номли давлат хўжаликларининг, Тошкент вилоятининг Коммунистик районидаги «Правда», Нарпай ноҳиясидаги «Ўзбекистон», Тўрткўл районидаги Энгельс номли, Тўрақўрғон ноҳиясидаги «Намуна» жамоа хўжаликлари, Хатирчи ноҳиясидаги шахсий ёрдамчи хўжалик эгалари уюшмаси, Ангрен педагогика, Абдулла Қодирий номидаги Тошкент давлат маданият билимгоҳлари жамоалари ҳам шу мазмунда хат ва телеграммалар йўллаганлар.

Жиззах вилояти Зарбдор ноҳияси уруш ва меҳнат фахрийлари, ноҳиядаги 3-ўрта мактабнинг кекса ўқитувчиси У. Муродов ва бошқалар йўллаган мактубларда ҳам Ўзбекистон Республикаси Президентлигига И. А. Каримов номзоди кўрсатилганлигини қизғин қўллаб-қувватлаётганликлари ва сайлов куни уни ёқлаб овоз беражаклари изҳор этилган.

(ЎзТАГ).

ФЕРМЕР АРДОҚДА БЎЛСИН

Норқобил Шотўраевлар хонадонидан теваракка назар солсангиз, сўнгги ўттиз йил ичида қум кўчмалари ўрнида пайдо бўлган қишлоқ жамоли, боғлар, токзору пайкаллар яққол кўринади. Кунчиқар томондаги Оқтепа сув омбори эса даштнинг қоқ ўртасидаги минг гектарлаб экинзорларга обҳаёт улашади. Норқобил ака Оқтепа кенглигида бўлаётган ўзгаришлар кўриниб турсин, деган яхши ният билан шундай баландликда уй қурган бўлса ажаб эмас. Бу ерда ушбу хонадон танҳо. Теварак-атроф бепоён қумлик, деҳқончилик қиладиган тупроқ йўқ. Шунга қарамасдан у пастда ариқдан кичик мотор ёрдамида сув чиқариб, қумлик ўртасида ажойиб гулзор яратди. Уч-тўрт туп мевали дарахт ниҳоллари эса жуда қийинчилик билан ривожланаётганлиги сезилиб турибди.

— Кўкармаганига қўймаймиз, — дейди миришкор деҳқон, — пастки қишлоқда ҳам биз кўчиб келган йиллари бир туп дарахтни ўстиришнинг ўзи бўлмаган. Тилими тилни ёрадиган қовун-тарвузлар шу ерда етиштирилаяпти. Ширин-шакар узумларни айтмайсизми? Ўзимиз ҳам шу пайтгача ўша ёқда яшардик. Ҳозир у ерда саксон яшар онамиз билан тўнғич қизимиз туришади. Насиб бўлса бу ерларни ҳам ўшандай боғ ва гулзорга айлантирамиз.

— Нега айнан шундай қум, тошлоқ, жазирама жойга кўчиб чиқишга жазм қилдингиз? Бу оила аъзоларингизнинг хоҳишими ёки ўзингизнинг қандайдир режаларингиз борми?

— Оқтепага кўчиб келгач, кўп йил механизаторлик қилдим. Бултур оила аъзоларимиз билан маслаҳатни бир жойга қўйиб, фермер хўжалиги ташкил этишга келишдик. Фикримизни жамоа бошқаруви раҳбарларига айтганимизда, улар: айни муддао, дейишди. Бу ерда йилига 10 тонна гўшт, 10 тонна сут етказиб бериш тўғрисида шартнома тузиб, иш бошладик. Қарзга 10 минг сўм олдик. Озуқа етиштириш учун етарли ер ажратишди. Ниятимизни амалга ошириш мақсадида қийинчилик бўлсада, кенгроқ жойга кўчиб чиқишни маъқул кўрдик. Уйимиздан бир тепалик нарида молхона қуриб олдик. Бултур давлатга 10 тонна гўшт, шунча сут топширдик. 60 минг сўм даромад қилинди. Моллар парвариши билан оиламизнинг барча аъзолари банд. Ҳатто олти яшар Ваҳоб ҳам қўрадаги қўйларни яйратиб келаверади.

— Фермер хўжалиги ташкил этганларнинг қозони ҳам, чўмичи ҳам мой бўлиб қолди, дегувчилар ҳам бордир.

— Бор. Ундайларнинг назарида хўжалик билан шартнома тузилса бас, емиш ҳам ариқдаги сувдек оқиб келаверади, жониворлар сув ичиб ҳам семираверади. Йўқ, асло ундай эмас. «Молнинг молдек ташвиши бор» деган нақл бежиз айтилмаган. Оиламиз аъзолари учун тонг отиши ишнинг бошланишидир. Ҳамма юмуш қўл кучини талаб қилади. «Улгурмадим» деган сўзнинг бўлиши мумкин эмас. Ўтган йили 60 минг сўм даромад қилинган бўлса, унинг бир қисмига яна мол сотиб олдик, бир қисми ем — озуқаларга сарфланди. Оиламизнинг бевосита меҳнат қилаётган ҳар бир аъзосига 2,5 — 3 минг сўмдан фойда тўғри келади. Ёш болаларнинг меҳнатини мутлақо ҳисобга олмаймиз. Фермер хўжалигига қизиқишимизнинг боиси, шу пайтгача ҳам рўзғоримизда икки-учта соғин сигир, 60 — 70 бош қўй боққанмиз. Ҳозир улар бир оз кўпайди, холос, маҳсулотни эса хўжаликка топширамиз.

Норқобил аканинг фермер хўжалигида амалга оширилаётган ишлар чакки эмас. Келгусида соғин сигирларни кўпайтиришмоқчи. Ана шунда ҳозиргидек бир бош ғунажин ёки ҳўкизчани 1,5 — 2 минг сўмдан сотиб олишмайди. Бу ишлар ўз йўлига, соя-салқин, тоза ичимлик суви билан таъминланган, келгусида ҳатто табиий газлаштириш назарда тутилаётган қишлоқдан қумликка кўчиб чиқишиб, афсусланмаяптилармикан, деб ўйлаб қоласиз. Чунки бултур қурилган уйнинг битта хонасида келин-куёв, даҳлизда иккинчи келин-куёв истиқомат қилишаяпти. Қолган фарзандлар ва оила бошлиқлари учун икки кичик хона бор, холос.

— Уй қуриш учун ер бор, маблағимиз ҳам етарли, — дейди оила бекаси Қизларгул ая. — Лекин қурилиш материаллари тақчиллиги ишимизга халал бермоқда. Шу сабабли яшаш шароитимиз яхши эмас. Ўн икки киши бир дастурхон атрофида овқатланамиз. Рўзғоримиз бут. Қўрамизда тўқсон бешта қўйимиз бор. Ҳар йили совлиқлардан 50 бош қўзи олсак, 35 — 40 боши харажат бўлади. Бўрдоқига боқилган қўйлардан тўрт-бештасини сотиб, кийим-кечак ёки бўлак эҳтиёжларга ишлатамиз. Баҳорда, Наврўз куни бир йўла икки ўғилни уйлантирдик.

— Ҳозирги нарх-наво тўйларда ҳам қийинчилик туғдираётгандир?

— Тўйни нарх-наво ўзгармасдан ўтказдик. Гўшт, мева, сабзавот биз учун деҳқончилик бўлишига қарамасдан, кўп пул сарф қилдик. Бунга асло оғринмаймиз. Ота-она фарзандларининг бахти, фаровон ҳаёти деб яшайди, меҳнат қилади. Лекин баъзан Президентимизнинг фармонлари жойларда бажарилмай қолаётганидан афсусдамиз. Ёш келин-куёвларга белгиланган иштиёзлар даражасида ёрдам кўрсатиш кўнгилдагидек эмас. Нақд пулимизга ўғилларимизга биттадан гилам ёки шкаф сотиб ололмадик. Болаларнинг отаси елиб-югуриб икки келинга иккита ойна тополди, холос. Эҳтимол Сиз «фарзандларингизни Президент фармони чиққунга қадар уйлантиргансиз», дейишингиз мумкин. Мен бошқа қишлоқдошларим фармон ижросини ҳис этишмаётганини назарда тутаяпман. Гуручдан тортиб мевагача, кийимлик матоларни қаердан олишни билмасдан, бошлари қотаяпти. Бунга вилоят раҳбарлари эмас, бевосита фармонни бажарадиган маҳаллий ҳокимият раҳбарлари айбдор. Ҳамма ерда озиқ-овқат маҳсулотлари таъминотида тақсимот жорий этилган, деб эшитамизу пештахталардан кир ювадиган восита ёки совундан бўлак нарса харид қилганимиз йўқ. Яқинда болаларнинг отаси район марказига тушиб, мактабда ўқиётган кичкинтойларимизга оёқ кийим, қўйлак харид қилмоқчи бўлди. Лекин дўконлар бўм-бўш, деб кириб келди. Ичимлик сувини ташиб келтираяпмиз, газ йўқ.

Яқинда келин бўлиб тушган Дилфуза ва Гулжамол қайнона билан биргаликда тонг саҳардан туришиб сигирларини соғиб келишади, бири хамир муштлаб, иккинчиси тандирга олов қалайди. Кейин далага чиқади. Хуллас, тонгдан қош қорайгунча меҳнат. Лекин бир нарса қувончли: бозордан қўй сотиб олишмайди, қўрадаги қўйдан бирини сўйишади. Сабзавот, қовун-тарвуз ҳам ўзларидан чиқади.

Норқобил аканинг бир фикри эътиборимни тортди.

— Бозор иқтисодиёти, тақчиллик, нарх-наво ошди, эртага нима бўларкин, деб саросимага тушиш ҳеч кимнинг қорнини тўйдирмайди. Нолиш ўрнига ҳар биримиз яхшироқ меҳнат қилиб, маҳсулотни кўпайтиришимиз керак. Ўшанда дастурхон тўкин бўлади. Жорий йилда чорва сонини кўпайтириш чораларини кўраяпмиз. Демак, келгуси йил 10 тонна эмас, 15 тонна гўшт, шунча сут топширишимиз учун ҳозирдан имконият бор.

Жарқўрғон районидаги «Коммунизм» жамоа хўжалигида бундай фермер хўжаликлари сони 31 тага етибди. Уларнинг мақсадлари ҳамжиҳатлик билан меҳнат қилиб, эл дастурхони тўкинлигига муносиб ҳисса қўшишдан иборат. Лекин юқорида Қизларгул ая таъкидлаганидек, самарали меҳнат қилаётган қишлоқ аҳлига эътибор яхши эмас. Бир оилада икки келин-куёв истиқомат қилса-ю пулларига битта телевизор олишолмаса. Музлатгич хусусида ҳам шу гапни айтиш мумкин.

Чўлнинг қийин шароитида меҳнат қилаётган инсонлардан эътиборни, амалий ёрдамни аямаслик керак.

Б. КЕНЖАБОЕВ.
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ҚЎШ ХАБАР

Наманган райони шахсий томорқа эгалари қўшни республикаларга шартномалар асосида сабзавот маҳсулотлари етказиб беришаяпти. Архангельск, Москва, Свердловск, Кемерово шаҳарларига 75 тонна сабзи, 10 тонна пиёз, 30 тонна помидор, 7 тонна саримсоқ пиёз жўнатилди. Ўз навбатида Кемерово шаҳридан 30 тонна картошка, Москвадан хўжаликлар учун зарур техник асбоб-ускуналар олинди.

* * *

Районда жумҳурият Президентининг Фармонига биноан жамоа ва давлат хўжаликлари дон сотишни ташкил этди. «Ленинград», «Партия XXII съезди» жамоа хўжаликлари 200—136 тонна, «Самарқанд», «Ипакчилик» давлат хўжаликлари 46—24 тонна сара дон сотдилар. Жами ғалла сотиб олган оилалар сони 14 мингдан ортди.

А. ХОЛМИРЗАЕВ.

САБЗИНИ ЎРАДА САҚЛАШ

Сабзи ўзбек халқимиз кўп истеъмол қиладиган маҳсулотлардан. У таомни хушхўр қилади. Шу боисдан 3—4 килограмми бир ҳафтага ҳам етмайди. Қишнинг қоқ ўртасида сабзини янги ҳолда бозордан сотиб олсангиз, уни сақлаган инсон маҳоратига қойил қоласиз. Балки сиз ҳам уни ўрганишни истарсиз. Бунинг учун ота-боболаримиздан қолган усулни синаб кўриш кифоя. Бу жуда оддий ва ишончлидир.

Ҳовлидан чуқур қазилиб, ёғоч қириндиси олиб келинса, бас. Совуқ кунлар яқинлашганда, ўрага сабзи тўлдирилиб, устига қор ёки муз ташланади. У эса қиринди билан ёпилиб, сўнгра шохшабба ташлаб қўйилади. Шу йўл билан 10 тоннагача сабзини сақлаш мумкин.

Бу усулни синаб кўрсангиз, ютқазмайсиз.

М. МАМАЖОНОВ.

БОҒЛАР ГУЛЛАБ-ЯШНАЙДИ

Сурхондарё вилоятидаги «Дашнабод» давлат хўжалигида баҳор фаслида экиш учун 50 минг туп машҳур Дашнабод анор кўчати тайёрлаб қўйилди. Уларни экиш учун далаларда иш қизғин олиб борилмоқда. Махсус бригада 330 гектар ерни кўчат экиш учун тайёрламоқда.

Тўғри, йил бошида бу ишлар режалаштирилмаганди. Энди давлат хўжалигида боғларни тиклашга киришдилар. Бутун мавсум мобайнида омон қолган дарахтларни меҳр билан парвариш қилдилар, кўчат экиш учун режали равишда ер тайёрладилар. Дарвоқе, бу ерда на фақат анор кўчатларига, айни вақтда мева-резавор экинларга ҳам катта эътибор беришмоқда. Ҳозирнинг ўзида 700 минг туп олма, тоғолча кўчатлари, турли навдаги ток қаламчалари тайёрлаб қўйилди.

Сурхондарё вилоят хотин-қизлар комитети меҳнаткашларнинг маданий-маиший ва меҳнат шароитларини яхшилашга доир ибратли ишлар қилмоқда. Комитет раёсати аъзолари колхозчилар, қаҳрамон оналар, пенсионерлар билан тез-тез суҳбатлашиб туришади. Аёлларга бағишланган «Назокат» газетаси ҳам жумҳуриятда биринчи бўлиб ана шу даргоҳда чоп этилди. Бу комитет айни пайтда 674 минг хотин-қизни бирлаштирган.

СУРАТДА: комитет раиси Бўритош Шодиева (ўртада), газета муҳаррири Тожигул Давронова ва қўмита ходимаси Гликера Ким билан суҳбатлашмоқда.

И. ХЎЖАЕВ олган сурат (ЎзТАГ).

САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ. Ҳозирги пайтда мева, полиз, сабзавот маҳсулотларини қайта ишлаш қизғин бормоқда. Идишларга солиб консерва қилинган бу неъматлар қишда тансиқ таомлар қаторида дастурхонимизни безайди. Тойлоқ консерва заводидаги помидор, бодрингларни қайта ишлаш цехида ҳар сменада 500—600 шартли банка неъматлар тузланмоқда.

СУРАТДА: пешқадам ишчи Гулбаҳор Дўстёрова ва бўлинма етакчиси Содиқ Пардаевлар тайёр маҳсулотларни кўздан кечиришмоқда.

Ғ. АЛИЕВ олган сурат.

ЕР ДАРМОНИ

Тошкент вилоятида «Унумдорлик» уюшмаси ва «Биос» марказига қарашли қўшма корхона ер малҳами — биогумус ишлаб чиқара бошлади.

Бунга эришиш осон бўлмади. Кимё олими Маҳмуд Яминов узоқ йиллардан бери бу ҳақда ўйлаб, лаборатория анализлари ўтказди. Шахсий ихтиро сифатида бошланган бу ишнинг деҳқончиликдаги аҳамияти илмий анжуманларда айтилди. Тўғри, бунга биров аҳамият берди, биров аҳамият бермади. Аммо олим ўз аҳдидан қайтмади. Ўзбекистон Республикаси ихтирочилар ва рационализаторлар жамияти ва Таделс уюшмаси унга ёрдам қўлини чўзди. Янгиликнинг самарали эканлигига ишонч ҳосил қилинди. Аста-секин бу ишга хайрихоҳ кишилар кўпайди. Ва, ниҳоят, маҳаллий ўғитдан ўзининг жуда кўп жиҳатлари билан устун турадиган ва ажойиб сифатларга эга бўлган органик ўғит бунёдга келди.

Хўш, биогумуснинг ўзи нима, у қандай қилиб олинади? Унинг деҳқончиликни ривожлантиришдаги аҳамияти-чи?

Узоқ йиллардан бери экинлар ҳосилдорлигини ошириш масаласи деҳқонларни ҳам, боғбонларни ҳам ўйлантириб келаётгани сир эмас. Ер дармонсизланди, дейишмоқда улар. Энг ташвишлиси, ердаги микроорганизмлар билан бирга чиринди ва гумус ҳам жуда камайиб кетди. Тупроққа солинган кимёвий ўғитлар ҳосилдорликни бир қадар оширсада, лекин ерни берч ва карахт қилиб қўйди.

М. Яминовнинг янгилиги — тайёр органик моддадан биотехнологик усулда гумус ишлаб чиқаришдан иборат бўлди. Биогумус асосан ташландиқ моддалардан олинади. Масалан, чорвачилик ва паррандачилик фермалари чиқиндилари, канализация қувурлари ва корхоналар оқава сув ҳамда чиқиндилари биогумус учун хом ашё манбаи ҳисобланади. Жумҳуриятимизда атроф муҳитни, тоза ҳавони, дарё сувларини ифлослантираётган турли чиқиндилар кам дейсизми?

— Бизда 600 дан ортиқ шундай объектлар мавжуд, — дейди Маҳмуд ака биз билан суҳбатда. — Буларнинг ҳаммаси органик модда ҳисобланади. Улар оқар сувларга қўшилиб кетмаслиги, балки яна тупроққа қўшилиши лозим. Лекин ҳамма вақт ҳам бунга эришолмаймиз. Айниқса гидролиз заводи ва бошқа корхоналар, кўплаб чорвачилик ва паррандачилик фермаларидан чиқаётган чиқиндилар атроф-муҳитга салбий таъсир этмоқда. Биз фақат кўплаб гўшт, сут ва тухум етиштириш ҳақида ўйлаймиз-у, ҳосил бўлган чиқиндиларни яхшироқ қайта ишлаш ҳақида бош қотирмаймиз. Бизнинг ихтиро қўлланилган тақдирда кўпгина тозалаш иншоотлари қуришга ҳожат қолмайди.

Унумдорлиги пасайиб кетган ерларнинг тупроқ структурасини яхшилаш учун миллионлаб тонна маҳаллий ўғит керак бўлади. Бунда биогумус жуда қўл келади. Янги ўғитни тегишли ташкилотлардан рўйхатдан ўтказиб, уни кўпроқ ишлаб чиқариш йўлларини ўйлаяпмиз.

Дастлаб «Птицепром» давлат қўмитасига мурожаат қилиб, паррандачилик фабрикаларида тажриба ўтказишга рухсат сўрадик. Бу иш осон кўчмади. Охири Тузелдаги паррандачилик фабрикаси оқава кўлларида тажриба ўтказа бошладик. Илк маҳсулот агрохимлабораторияда анализ қилингач, ниҳоятда самарали органик ўғит олинганлиги маълум бўлди.

Мева ва сабзавотларни истеъмол қиламизу, унинг экологик жиҳатдан соф эканлигига кўпинча эътибор бермаймиз. Бир вақтлар сабзавот экинлари қатор ораларига шарбат оқизиш одат бўлган эди. Шунда ҳосилнинг таркиби ўрганилганда, шарбат моддалари оз бўлсада карамга ўтганлиги кузатилганди. Ҳар қандай минерал ёки маҳаллий ўғит ҳам ҳосилда маълум миқдорда ўз таъсирини қолдиради.

Биогумус эса озуқага бой ҳамда оддий маҳаллий ўғитдан бир неча баравар кучли органик моддадир. Биогумус у ёки бу ўсимлик учун тез ҳазм бўладиган тайёр озуқа ҳисобланади. Унинг ёрдамида озиқлантирилган ўсимлик ҳосили экологик тоза ва хуштаъм бўлади.

Бизнинг ҳисоб-китобларимизга қараганда, ҳар квадрат метр майдонга ўртача қуйидаги миқдорда биогумус солинади:

Помидор, карам, ошқовоқ, қовун-тарвузга — 800 грамм; бодринг, пиёз, редиска, ошкўклар, қулупнай, маймунжон ва узумга — 2,6 килограмм; гулларга — 400 грамм; мевали боғларга 1,5—2 килограмм.

Марказ ҳозирча Тошкент гулчилик совхози билангина ўзаро шартнома асосида ишлаб, маҳсулот етказиб бермоқда. Ваҳоланки, вилоятда оқава кўллари, турли гўнг чиқитлари уюми кўп. Улар атроф муҳитни ифлослантирмоқда. У ерларда ҳам гумус олинадиган кичик корхоналар қуриш мумкин. Бунинг учун марказга иқтисодий мадад керак. Ваҳоланки, «Унумдорлик» уюшмаси ва марказ ҳатто шу вақтгача ўз биносига эга эмас. Тегишли ташкилотлар бу муаммони ҳал қилишда унга ёрдам беради деган умиддамиз.

П. НИШОНОВ,
ЎзТАГ мухбири.

ИҚТИСОДИЁТ ЖАБҲАСИДА

САВДО МАРКАЗИ

Андижонда «Гумбаз» деб аталган савдо маркази очилди. Марказда учта — хўжалик моллари, телевизорлар, радио ва видеоаппаратлар, автомобилларнинг эҳтиёт қисмлари билан савдо қиладиган дўкон бор. Шартномавий ва тижорат нархларида савдо қилинмоқда.

«Гумбаз» маркази аҳолига мебель ва бошқа оғир юкларни ташишда ҳам воситачилик хизмати кўрсатмоқда, уларни уйларга олиб бориб ўрнатиб бермоқда, хонадонларни безаш, бошқа маиший хизматлар учун буюртмалар қабул қилмоқда.

ҚЎҚОН ДАЗМОЛИ

Қўқондаги «Электромаш» заводида дастабки дазмоллар ишлаб чиқарилди.

— Завод бундай дазмолларни 1975 йилгача ишлаб чиқарганди, кейинчалик талаб камайгач, биз корхонада электровафельницалар ишлаб чиқаришга ўтдик, — деди завод бош муҳандиси О. Мелибоев. — Ҳозир яна тақчил бўлиб қолган молни ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш учун бир қанча муаммоларни ҳал этишга тўғри келди. Янги йиғув цехи қурилди, замонавий ускуналар билан жиҳозланди, мавжуд қолиплаш дастгоҳлари қайта созланди, ходимлар ўқитилди. Электр шнурлар ва «вилка»лар етказиб бериш муаммоси пайдо бўлди, лекин унинг ҳам иложини топдик. Томск билан бевосита мол алмашиш ҳақида шартнома туздик.

Янги маҳсулотнинг ўзига хос янги жиҳатлари бор. Иситгичи юпқа, дастаси йиғма. Бундай иситгичлар бошқа кўпгина моделларда қўлланадиган иситгичлардан кўпроқ муддат хизмат қилади. «Электромаш» янги йилдан бошлаб ҳар ойда бир ярим мингта дазмол ишлаб чиқаради.

ФОЙДА ҲИСОБИДАН

Жарқўрғондаги 48-сонли автотранспорт корхонаси Чехословакияда ишлаб чиқарилган «Кароса» автобусини Термизгача тез қатнайдиган маршрутга айлантирди.

Автобус корхона олган фойда ҳисобига сотиб олинди. Ўтган йили корхона бир миллион сўмдан кўпроқ фойда олди, бу йил эса ҳозиргача 750 минг сўм фойда кўрди. Бу ерда автомобиллар самарали ишлатиляпти, юк ташиш учун шатаклардан фойдаланиляпти, ёнилғи-мойлаш материаллари эса тежаб-тергаб сарфланмоқда. Минск автозаводи ва Костромадаги «Мотордеталь» заводи билан эҳтиёт қисмлар етказиб беришга доир бевосита битим тузилгани туфайли техника тўхтаб қолаётгани йўқ.

ҲИСОБ—КИТОБ НИМАНИ КЎРСАТДИ?

Республика Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг хўжаликлари жорий йилни бир қанча соҳалар бўйича яхши якунламоқдалар. Айниқса пахтачиликда юқори натижаларга эришилди. Жумҳурият бўйича оқ олтин тайёрлаш режаси 105 фоиз қилиб бажарилди. 104 район, 872 та жамоа ва 384 та давлат хўжаликлари, 18 минглаб звено бригада ва звенолар бу борадаги топшириқни адо этдилар. Ўртача ҳосилдорлик 26 центнерни ташкил этди. [illegible]

[illegible] бошоқли дон етиштириш юзасидан белгиланган топшириқлар адо этилди. Ўртача ҳосилдорлик гектарига бир центнерга ортиб, 14,7 центнердан тушди. «Узхлопкопром» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси корхоналари жорий йил режаларини уддалаб, йил охиригача яна 442 минг тонна пахта толаси, 3,1 минг тонна каноп толаси ишлаб чиқаришлари кўзда тутилмоқда.

Тармоқ хўжаликларида ушбу йилда жами 16 миллиард сўмлик қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш мўлжалланмоқда. Бу бултургига нисбатан 8,3 миллиард сўм ортиқ. Ялпи даромад 10,8 миллиард сўмни ташкил этади ёки ўтган йилгидан 4,2 миллиард сўм кўп. Фойда эса 2,8 миллиард сўмга тўғри келиб, бултургидан 1 миллиард сўм зиёд бўлади. Қишлоқ хўжалиги корхоналари ва ташкилотларида фойдалилик ўртача 21,1 фоизни ташкил этади. Бу давлат хўжаликларида 23,3, жамоа хўжаликларида эса 19,5 фоизга тенг бўлиши кутилмоқда.

Жорий йилнинг 11 ноябрига қадар бўлган маълумотларга кўра 279 та жамоа хўжалиги ва 122 та давлат хўжалиги пахта тайёрлаш режаларини бажаришмади. Дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда картошка етиштириш режага нисбатан 52,6 минг, сабзавот 79, полиз 172,6, мева 44,9, узум 35 минг тонна кам бўлиши кўзда тутилмоқда. Картошка етиштириш топшириқлари Қорақалпоғистон Қишлоқ хўжалиги вазирлигида атиги 20 фоизга адо этилди. Бухоро, Қашқадарё, Сирдарё, Фарғона, Хоразм вилоятларида 45—55, Андижон, Наманган, Самарқанд вилоятларида 55—65 фоизга тўғри келмоқда. Сабзавот, полиз, мева, узум тайёрлаш топшириқларини бажаришда ҳам шунга ўхшаш аҳволни кўриш мумкин.

[illegible]

[illegible] тутилмоқда. Бу борадаги қолоқликнинг асосий сабабларидан бири озуқа базаси ниҳоятда қониқарсиз аҳволда эканлигидир. 1990—1991 йилги қишлов даврида қорамоллар бош сони камайтириб юборилди. Сигирлар маҳсулдорлиги ўртача ҳисобда 90 килограммга озайди. Бу Андижон вилоятида 121, Бухорода 137, Қашқадарёда 124 килограммни ташкил этди.

Таъкидлаш керакки, вилоятлар, районлар ва хўжаликларнинг раҳбарлари рўй берган аҳволдан тегишли сабоқ чиқармадилар. 1991—1992 йилги чорва қишлови учун озуқа тайёрлаш ниҳоятда қониқарсиз бажарилди, у кишини ташвишга солади. Республика бўйича ҳар бош шартли қорамол учун бор-йўғи 11,4 центнер озуқа бирлиги жамғарилди. Бу ўтган йилдагига қараганда 11 фоиз кам демак. Фарғона, Хоразм, Бухоро, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятларида пичан тайёрлаш режаси атиги 41—55 фоизга бажарилди. Қашқадарё Бухоро, Сурхондарё, Фарғона вилоятлари хўжаликларида талаб қилинадиган ҳажмнинг 48—68 фоизи миқдорида силос ҳозирланди.

Ҳозирги пайтда дағал хашак, қишлоқ хўжалиги ўсимликларининг қолдиқларини тайёрлаш бўйича зарур тадбирлар кўрилмоқда. Қишлов даврида режадаги 13,8 центнер ўрнига 13,3 центнер озуқа бирлиги тайёрланиши кутилмоқда.

Материал ресурсларининг нархлари кескин ошаётганлигига қарамасдан жойларда уларни тежаб-тергаб ишлатиш, ҳисоб-китобни тўғри олиб боришни яхши йўлга қўйилмаганлиги туфайли маҳсулотлар таннархи тобора кўтарилмоқда. [illegible]

[illegible] Сигирлар сони камайганлиги айниқса ташвишлидир. Сирдарё вилоятида 300, Тошкентда 1,7 минг, Фарғонада 800 бош, умуман вазирлик хўжаликлари бўйича бултургига нисбатан 11,3 минг бош бузоқ оз олинган. Тармоқда юзага келган аҳволни ҳисобга олиб, республика Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси мустасно равишда жумҳурият Қишлоқ хўжалиги вазирлигига аҳолидан мол сотиб олишга рухсат берди. Харид қилиш мўлжалланган 17,9 минг тонна (тирик вазндаги) гўштдан шу йилнинг 13 ноябрига қадар 2,9 минг тоннаси ёки 16,3 фоизи сотиб олинган. Бу борадаги топшириқ Андижон вилоятида 7,5, Бухорода 8,6, Жиззахда 3,5, Қашқадарёда 10,3, Самарқандда 29,7, Сурхондарёда 8,1, Сирдарёда 7,7, Тошкентда 4, Хоразмда 2 фоизга бажарилган.

Хўжаликлар томонидан «Узмясомолпром» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси корхоналарига 17,5 минг тонна гўшт оз етказиб берилди. Бу Қорақалпоғистон Республикасида 2.098, Андижон вилоятида 1.646, Бухорода 2.405, Самарқандда 3.742, Сурхондарёда 2.299, Тошкентда 11.839 тоннага тўғри келади. Шунингдек, хўжаликлар мазкур бирлашма корхоналарига 28,9 минг тонна сут маҳсулотларини [illegible]

[illegible] миллион сўми ундириб олинди.

Совхозларда, бошқа давлат қишлоқ хўжалиги ташкилотларида бултургига нисбатан 1,8 баравар кўп фойда олиш кутилаётган бир пайтда «Узптицепром», «Қоракўл» бирлашмаларига қарашли хўжаликларда бу озайиб кетган. «Узмясомолпром»га қарашли 13 та корхона жорий йилни 13 миллион сўм, «Қоракўл»га қарашли 13 та хўжалик 3,8 миллион сўм, «Узптицепром»га қарашли 13 та хўжалик 14,8 миллион сўм зарар билан якунлаши кўзда тутилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳайъатида қишлоқ хўжалиги ташкилотларининг тўққиз ойлик иш якуни ва 1991 йил молиявий-хўжалик фаолиятининг кутилаётган натижалари ҳақидаги масала кўриб чиқилаётганда юқоридаги фикрлар батафсил айтиб ўтилди. Ҳайъат қарорида аҳволни яхшилаш, йилнинг қолган вақти мобайнида йўл қўйилган камчилик ва нуқсонларнинг ўрнини иложи борича қоплаш юзасидан аниқ тадбирлар кўрсатилди. Қорақалпоғистон жумҳурияти Қишлоқ хўжалиги вазирлигига, вилоят деҳқончилик-саноат уюшмаларига, республика ишлаб чиқариш бирлашмаларига, деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари харид қилиш дав[illegible]

Э. ИБРОҲИМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ТАРМОҚ ИСТИҚБОЛИ

Енгил саноат вазирлиги негизида енгил саноат моллари ишлаб чиқариш Ўзбекистон давлат уюшмаси тузилди. Шу уюшма раисининг биринчи ўринбосари М. С. Майзлер тармоқнинг истиқболлари ҳақида сўзлайди.

— Асосий вазифа иккита: республика бозорини тўлдириш ва ниҳоят республикадан ташқарига мол чиқариш тузилишини ўзгартириб хом ашё эмас, балки рақобат қила оладиган маҳсулотларни чиқаришдан иборат.

Асосий эътибор тўқимачилик саноатига қаратилади. Уюшма 1992 йилда тармоқда янги корхоналар қуришга ва ишлаб турган корхоналарни янгилашга ярим миллиард сўм сарфлайди. 20 дан ортиқ иншоотда шундай иш олиб борилади. Янги қурилишлар орасида Тўйтепа шаҳридаги ҳажмли калава фабрикаси, Андижон вилоятининг Олтинкўл қўрғонидаги трикотаж газлама фабрикаси, Наманган вилоятининг Бешкапа қўрғонидаги ва Шофирконда калава фабрикалари, Бухоро вилоятининг Ромитан ва Жандордаги йигирув корхоналари бор. Наманган вилоятининг Ҳаққулобод қўрғонида умумий қуввати йилига 5 минг тоннани ташкил этувчи гигроскопик пахта фабрикасини қуриш мўлжалланмоқда.

Келгуси йилдаёқ ишлаб чиқарилаётган маҳсулот турларининг учдан бир қисмини янгилашни кўзда тутяпмиз. Ўз маблағимиз етишмаётган шароитда хорижий шериклар тармоқни янгилашни тезлаштиришга ёрдам берадилар. Масалан, Швейцария ва Германиядаги фирмалар Бухорога йигирув ва тўқув ускуналарини етказиб берадилар ва ўрнатадилар.

Тошкентда Ўзбекистон-Италия қўшма корхонаси йилига беш миллион метр жинси газлама ишлаб чиқаришни йўлга қўяди. Наманганда эса Испания фирмаларидан бири пуч чигит ва пахта толаси бошқа чиқитларини қайта ишловчи корхона барпо этади, бу корхона ана шу маҳсулотлардан яхши буюмлар ишлаб чиқаради.

Тошкент, Андижон ва Бўкада қўшма корхона барпо этиш тўғрисида Американинг Ай-Ти-Ай компанияси билан шартнома тузилди.

Канаданинг «Гуд бай» фирмаси билан ҳамкорлик самара бера бошлади — Наманган тикувчилик корхонасини ривожлантириш учун маблағ сарфланди. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган эркаклар кўйлаклари мамлакатимизда ҳам, хорижда ҳам магазинларнинг пештахталарида тўпланиб қолаётгани йўқ. Эндиликда «Гуд бай» фирмаси пойабзал, трикотаж, тикувчилик ва атторлик буюмлари ишлаб чиқаришга ихтисослашаётган яна 15 та фабрикамизни ривожлантиришга маблағ сарфламоқчи.

Америка, Швейцария, Германия, Хитой, Афғонистон, Тайвань фирмалари билан бир қанча шартномалар тузилганки, улар эски корхоналарни янгилаш муаммосини ҳал этишга имкон беради. Ғоят сифатли духоба ва понбархт, ип, чарм, газлама, «молния» тугмалари ишлаб чиқара бошлаймиз.

Қўшма корхоналарнинг хусусияти шундайки, уларнинг қуввати катта эмас, улкан корхоналарга нисбатан ишлаб чиқаришни тез ўзгартира олади. Бундай корхоналар фақат хорижий фирмалар билан эмас, айни вақтда бошқа республикалардаги шериклар билан биргаликда ҳам тузилмоқда. Чунончи, Иваново тўқимачилари кўп йиллардан буён Ўзбекистондан пахта толасини харид қилар эдилар, эндиликда қўшма корхона барпо этишмоқда — Фарғона вилоятининг Яйпан ва Наманган вилоятининг Бешқапа қўрғонларида калава ип ишлаб чиқарадиган ускуналарни ўрнатишяпти.

Қилинаётган ишларга қараганда, аҳоли 1992 йилдаёқ моллар кўпая бошлаганини ҳис этади. Болалар учун ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг умумий ҳажми ҳам ортиши лозим. Маҳсулот турлари ҳам яхшиланади. Шунга қарамай, республика улгуржи ярмаркаларида намойиш этилган кўпгина янгиликлар келгуси йилда харидорларга етиб бормаса керак. Чунки хом ашё етишмаяпти. Лекин бу вақтинчалик қийинчиликдир.

Л. ГРИГОРЬЕВ,
(ЎзТАГ).

Бекобод районидаги Мавлонов номли давлат хўжалиги фермасида кўпгина ғайратли ёшлар меҳнат қилишади. Йўлдош Саидмуродов уларнинг бири. Мусобақага қизғин тус бераётган омилкор чорвадор қарамоғидаги 80 бош бузоқни намунали парвариш қилмоқда. Жониворлар кунига 600—700 граммдан семирмоқда.

СУРАТДА: илғор чорвадор Й. Саидмуродов.

Б. САФАРОВ олган сурат.

ШОЛИПОЯ ҲАЙДАЛМОҚДА

Сирдарё районидаги «Шоликор» давлат хўжалиги шоликорлари бу йил 2750 гектар ерда деҳқончилик қилишиб, юқори ҳосил етиштирдилар. Давлатга 11.700 тонна қирмизи дон етказиб берилди. Ҳосилдорлик ўртача 54,7 центнерга тўғри келди. Наби Асанов, Иннокентий Ни, Боли Исоқов, Ҳасан Деҳқонов, Роберт Хам бошлиқ бригадаларда янада юқори натижаларга эришилди. Мавсумда 40 та комбайн ишлатилди. У. Шавханов, Ж. Дўстбеков, М. Жанғилбоев, В. Пак каби механизаторлар 700—800 тоннадан шолини янчишди. Айни пайтда экин майдонларини шудгорлаш қизғин бораяпти.

А. БУРЛИЕВ.

БИР ХЎЖАЛИКДА УЧ ТЕГИРМОН

Пойариқ районидаги Киров номли давлат хўжалигида учта тегирмон ишга тушди. Улар 18 та қишлоқ аҳолисига хизмат қилади. Бу борада хўжалик бош электриги Содиқ Ҳатамовнинг ҳиссаси катта бўлди. Чунки учала тегирмон ҳам электр қуввати билан ишлаяпти. Ҳар бирида кунига 3—4 тоннадан ун тортилаётир.

Я. НУРИДДИНОВ.

2—8 ДЕКАБРЬ

«ОЙНАИ ЖАҲОН»ДА КЎРИНГ

• Ҳар куни

● 8.25 да «Соғлом бўлай десангиз» (шанба ва якшанбадан ташқари, ЎзТВ I).

● 18.00 да Янгиликлар (ЎзТВ I).

● 19.30 да рус тилида «Ахборот» программаси (ЎзТВ I).

● 21.00 да ўзбек тилида «Ахборот» программаси (ЎзТВ I).

● 6.00 да «Тонг». Ахборот-мусиқий кўрсатуви (МТ ОРБИТА-IV).

● 12.30 да ТСН (шанба ва якшанбадан ташқари), 15.30 да (ҳар куни, МТ ОРБИТА-4 да).

● 21.30 да «Информацион программа» (ЎзТВ II ва МТ ОРБИТА—IV программаларида).

• 2, душанба

● **ЎзТВ I**

18.10 Мультфильмлар. 18.30 Болалар учун. «Қувноқлар даврасида». 19.00 «Тадбиркорлар». 19.50 «Дўст билан обод уйинг». 20.20 «Меҳринг туфайли». Муталлибжон Зуҳриддинов ижросида дилрабо қўшиқлар. 21.25 Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Гавҳар Матёқубова концерти. 22.35 «Тонг олдида». Бадиий фильм. 1-серия.

● **ЎзТВ II**

«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

18.30 «Ассалому алайкум». 19.30 Тижорат хабарлари. 20.00 «Лаҳза». 20.10 Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги матбуот маркази хабар қилади. 20.25 Эстрада концерти. 20.50 «Ўтмишсиз келажак йўқ». 22.05 «Тошкент ноҳияси: бугун ва эртага». 22.45 «Лаҳза». 22.55 «Жўра Саркор». Бадиий фильм.

● **МТ «ОРБИТА IV»**

9.35 «Бажо келтираман». Фильм-спектакль премьераси. 11.50 Футбол шарҳи. 12.25 Турли мамлакатларнинг эртаклари ва афсоналари. «Томдаги тешиклар нега керак?». 12.50 «Марафон-15». 13.50 «Телемикст». 14.35 «Ён дафтар». 14.40 «Бу сизга керакми?». 14.50 «Биржа учувчиси». 15.00 «Бу бўлган, бўлганди...». 15.50 «Мен 54 ёшга тўлганимда». Телевизион бадиий фильм 17.15 Болалар соати (немис тили дарси билан). 18.15 «Бозор қонунларига биноан». 18.45 Футбол шарҳи. 19.15 «Бажо келтираман». Фильм-спектакль премьераси. 22.05 «Муаллифлар ойнаижаҳони». 00.05 Теннис. Дэвис кубоги. Финал. Франция — АҚШ терма командалари. 00.45 «Жовҳар» вокал гуруҳи ижро этади. 01.00 ТСН. 01.15 «ВИД» таништиради: «Мусиқа СПИДга қарши». 02.45 Бал рақслари. «1991 йил жаҳон супер-кубоги».

• 3, сешанба

● **ЎзТВ I**

8.00 «Ахборот». 8.35 С. Раҳимов хотира соврини учун грек-рим кураши бўйича Бутуниттифоқ турнири. 9.20 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Тележарида». 9.50 «Тонг олдида». Бадиий фильм, 1-серия.

18.10 Мультфильм. 18.20 «Меҳр ва мурувват». 18.55 «Дирижёр ҳикоя қилади». 19.50 «Инсон ва қонун» почтасидан. 20.20 Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Аҳмаджон Шукуров куйлайди. 21.25 «Спортлото». 21.30 «Мерос». Юсуф Сарёмий. 23.00 «Тонг олдида». Бадиий фильм, 2-серия.

● **ЎзТВ II**

10.30 Ўқув кўрсатувлари.

«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

18.30 «Куз кундалиги». 19.30 «Оқ йўл!». 20.00 «Пульс». 20.10 «Дўстлик меридиани». 20.40 «Огоҳ бўлинг: СПИД». 22.05 «Кинонигоҳ». 23.55 «Пульс».

● **МТ «ОРБИТА IV»**

Финляндия телевидениеси таништиради:

9.35 «Ойна бўйича дизайнер». Ҳужжатли фильм. 10.00 «Анна Лиисa». Бадиий фильм. 11.30 Болалар соати (немис тили дарси билан). 12.45 «Алла». Телефильм премьераси. 14.10 «Телемикст». 14.55 «Ён дафтар». 15.00 «Иқтисодий агентлик». 15.45 Ольга Иванова сабоқлари. 16.00 «Дон Кихот ва Санчонинг тирикчилиги». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 1-фильм, 1-серия. 17.05 «Болалар мусиқий клуби». 18.05 Мультфильм. 18.15 «Қизиқувчилар олами». 18.30 «Нуқтаи назар». Конверсия муаммолари. 19.00 ТСН. 19.15 «Ялта-91».

Финляндия телевидениеси таништиради:

19.30 «Ойна бўйича дизайнер». Ҳужжатли фильм. 19.55 «Анна Лиисa». Телевизион бадиий фильм.

22.05 «Маҳфий уруш». Ҳужжатли фильм премьераси. 1-фильм. 23.10 «Космос»даги учрашувлар. Эстрада программалари. 00.45 Халқ куйлари. 01.00 ТСН. 01.15 П. И. Чайковский. «Манфред». Симфония.

• 4, чоршанба

● **ЎзТВ I**

8.00 «Ахборот». 8.35 С. Раҳимов хотира соврини учун грек-рим кураши бўйича Бутуниттифоқ турнири. 9.20 «Ёшлик» студияси саволларингизга жавоб беради. 10.05 «Тонг олдида». Бадиий фильм. 2-серия.

18.10 Мультфильм. 18.30 Болалар учун. «Кичкинтой» устахонаси. 18.55 «Жамоат ташкилотларида». 19.45 «Ёшлик оқшоми». 20.30 Ўзбек куйларидан концерт. 21.25 «Камолот сари». Ш. Фозилжонова, У. Алиев. 22.05 «Шаҳарликлар». Бадиий фильм.

● **ЎзТВ II**

10.30 Ўқув кўрсатувлари.

«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

18.30 «Уолт Дисней таништиради...». Мультфильмлар тўплами. 19.20 «Спринт». 19.35 Мусаввир Б. Жалолов. 20.00 «Канадалик киши». Бадиий фильм. 22.05 «02» тўлқинида». 22.20 «Театр учрашувлари».

● **МТ «ОРБИТА IV»**

Финляндия телевидениеси таништиради:

9.35 «Ўрмон ҳайкалтарошлари». Ҳужжатли фильм. 10.05 «Паром». Телевизион бадиий фильм. 11.05 Мультфильм. 11.30 «Болалар мусиқий клуби». 12.45 «Флуераш» халқ куйлари оркестрининг концерти.

14.25 Биржа янгиликлари. 14.40 «Ён дафтар». 14.45 «Шерик». 15.15 «Савдо растаси». 15.45 Камер куйларидан концерт. 16.15 «Дон Кихот ва Санчонинг тирикчилиги». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 1-фильм, 2-серия. 17.25 Болалар соати (инглиз тили дарси билан). 18.25 «Қизиқувчилар олами». 18.40 Саратовда бўлиб ўтган XIV Бутуниттифоқ телефильмлар фестивалининг совриндор фильмлари. «Пластелин». 19.00 ТСН. 19.15 «Келажак ҳақида хотиралар».

Финляндия телевидениеси таништиради:

20.00 «Ўрмон ҳайкалтарошлари». Ҳужжатли фильм. 20.30 «Паром». Телевизион бадиий фильм.

22.05 «Маҳфий уруш». Ҳужжатли фильм премьераси. 2-фильм. 23.05 А. С. Пушкин номли Давлат тасвирий санъат музейида декабрь оқшомлари. 01.00 ТСН (сурдо таржимаси билан). 01.15 «Жонга роҳат пиво».

• 5, пайшанба

● **ЎзТВ I**

8.00 «Ахборот». 8.35 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Дўстлик риштaлари». 9.05 «Шаҳарликлар». Бадиий фильм.

18.10 Мультфильм. 18.25 «Чорвадор». 18.55 «Алифбо сабоқлари». II босқич. 19.50 «Оила». «Ўзбектелефильм премьераси. 20.10 «Давр ва сиёсат». Жумҳурият банклари раҳбарлари билан очиқ мулоқот. 21.25 Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги матбуот маркази хабар қилади. 21.40 Хоразм телевидениеси ва радиоси мақом дастасининг концерти. 22.35 «Мовий тоғлар ёки Ҳақиқатдан узоқ воқеа». Бадиий фильм.

● **ЎзТВ II**

«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

18.30 «Бу оқшомда» кўрсатуви. 20.00 «Пульс». 20.10 «Бу оқшомда» кўрсатувининг давоми. 22.05 Биржа янгиликлари. 22.20 «Кинонигоҳ». 23.55 «Пульс».

● **МТ «ОРБИТА IV»**

9.35 Болалар соати (инглиз тили дарси билан). 10.35 «Халқ қўшиқларига меҳр-муҳаббат билан». 11.15 Мультфильм. 11.35 «Ҳамдардлик». Телефильм премьераси. 1-фильм. 12.45 ИИВ маълумотларига кўра... 13.00 «Монастирда ўқилган никоҳ». Опера-дан парчалар.

14.15 «Телемикст». 15.00 «Иқтисодий агентлик». 15.45 «Бугун ва ўша пайтларда». 16.45 «Дон Кихот ва Санчонинг тирикчилиги». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 1-фильм, 3-серия. 17.25 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 18.25 ИИВ маълумотларига кўра... 18.40 ТСН. 18.55 «Ибодат» Телефильм премьераси. 20.05 «Айбсизлик презумпцияси» Бадиий фильм. 22.05 Бош муҳаррирлар клуби. 22.55 «Торонтодаги мўъжизалар». Ҳужжатли фильм. 23.15 В. А. Моцарт туғилган кунига бағишланган концерт. 01.00 ТСН. (сурдо таржимаси билан).

• 6, жума

● **ЎзТВ I**

8.00 «Ахборот». 8.35 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Нишона» 9.20 «Мовий тоғлар ёки Ҳақиқатдан узоқ воқеа». Бадиий фильм.

18.00 Мультфилм. 18.20 «Яхшидан боғ қолади». 18.50 «Келажагимиз — мактабда». 19.50 «Эсдалик учун дастхат». Ҳожиакбар Нурматов. 20.20 «Маърифатнома». 21.25 Биржа янгиликлари. 21.40 «Аёл қалби наволари». Мусиқий кўрсатув. 22.40 «Пушаймон». Бадиий фильм.

● **ЎзТВ II**

10.30 Ўқув кўрсатувлари.

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ.

● **МТ «ОРБИТА IV»**

9.35 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 10.35 «Шалом». «Алия» яҳудийлар мусиқа ансамбли билан учрашув. 11.05 Мультфильмлар. 11.35 «Ҳамдардлик». Телефильм премьераси. 2-фильм. 12.45 «Виктор — Ғолиб». Ҳужжатли фильм. 14.25 Биржа янгиликлари. 14.55 «Ён дафтар». 15.00 «Бридж». Телебиржа. 15.45 Стадионда концерт. 16.15 «Дон Кихот ва Санчонинг тирикчилиги». Кўп серияли телевизион бадиий фильм. 1-фильм, 4-серия. 17.25 «Инсон. Табиат. Жамият.» 17.40 «Болалар учун фильм. «Шумтаканинг найранглари» 18.50 «Антрепризa» студияси таништиради. 19.00 ТСН. 19.15 «Туманлар, кўллар ва анъаналар юрти» (Шотландия). 19.50 «Инсон ва қонун». 20.35 «ВИД» таништиради: «Мўъжизалар майдони». 22.05 «ВИД таништиради. 00.05 «Менинг Осиём». Телефильм. 00.30 ТСН (сурдо таржимаси билан). 00.45 Профессионаллар ўртасида олти кунлик халқаро велосипед пойгаси. 01.25 «ВИД» таништиради (давоми).

• 7, шанба

● **ЎзТВ I**

8.00 «Ассалому алайкум.» 9.00 «Саломат бўлинг!» 9.30 «Элга хизмат: талаб ва таклиф». 10.00 «Қувноқ стартлар». 10.55 Комил Аваз. «Жаҳаннам азоблари». Спектакль 12.35 Ўзбекистон Давлат телерадиосида хизмат кўрсатган хор жамоасининг концерти. 13.00 «Замандас» (қозоқ тилида). 14.00 «Ёлғиз ўзи қувлади». Бадиий фильм, 1-серия. 15.25 Фарғона олий таълим билимгоҳи — 60 ёшда.

18.00 Мультфильм. 18.15 Ўсмирлар учун. «Тенгдошлар». 18.55 «Сиҳат-саломатлик». 19.50 «Хотира». Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Асқар Убайдуллаев. 21.00 «Ҳафтанома». 22.00 «Бузоқ йили». Бадиий фильм.

● **ЎзТВ II**

АШХАБОД КЎРСАТАДИ.

● **МТ «ОРБИТА IV»**

7.00 Ритмик гимнастика. 7.30 Мультфильмлар. 8.00 «Ишбилармон кишининг шанба тонги». 9.00 «Ҳайвонот оламида». 9.45 ТСН. 10.00 Тонги дам олиш кўрсатуви. 10.30 «Здоровье. 11.00 «Инсон институти». 11.45 «Бурда моден» таклиф этади...» 12.15 Фигурали учиш. СССР чемпионати. Хотин-қизлар. Ихтиёрий программа. 13.00 «Илҳом манбалари». «Менинг Кижим». Савелий Ямщиков ҳикоя қилади. 13.30 «Бонг». 14.45 «Янги номлар». Мусиқий кўрсатув. 15.45 Атлетизм. Халқаро турнир. 16.30 Режиссёр А. Калик фильмлари. «Севмоқ». 18.15 Экологик хроника. 18.30 «Рок-сабоқ». 19.35 Кўп серияли мультфильм премьераси. 20.00 «Шаҳризоданинг охирги туни». Бадиий фильм. 22.05 «Петерс-поп-шоу». 23.10 «Ярим тунгача ва ярим тундан сўнг». 01.40 ТСН (сурдо таржимаси билан). 01.55 Профессионаллар ўртасида олти кунлик халқаро велосипед пойгаси.

• 8, якшанба

● **ЎзТВ I**

8.00 «Ҳафтанома»

9.00 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Фақат қизлар учун». 9.45 «Устод». Спорт кўрсатуви. 10.20 «Актёрлар ва роллар». 11.35 «Чет тили — халқаро ҳамкорлик воситаси». 12.05 Раъно Анназарова ва Комилжон Раҳимов концерти. 12.35 «Ёлғиз ўзи из қувлади». Бадиий фильм. 2-серия.

18.00 Мультфильм. 18.15 Болалар учун. «Табиат алифбоси». 18.45 Телефильм. 19.00 «Мушоира». 19.50 «Уч, тўрт...» Манзарали фильм. 20.00 «Якшанба оқшомида». Мусиқий кўрсатув. 21.25 СССР халқ артисти Наби Раҳимов таваллудининг 80 йиллигига бағишланган кеча.

● **ЎзТВ II**

БИШКЕК КЎРСАТАДИ.

● **МТ «ОРБИТА IV»**

8.30 Ритмик гимнастика. 9.00 ТСН. 9.20 «Спортлото» тиражи. 9.35 «Сиз яратган боғ». 9.50 «Эрта саҳарлаб». 10.35 «Ватан хизматида». 11.25 «Тонг юлдузи». 12.25 «Саёҳатчилар клуби». 13.25 «Далаларда». Деҳқонлар учун кўрсатув. 14.10 «Можайск қалъаси». Ҳужжатли фильм премьераси. 14.30 «Бир-бирига» (бир-бирига ўхшаш одамлар танлови). Дам олиш кўрсатуви. 15.45 Евпаторияда халқаро болалар театри фестивали. 17.00 Тхеквандо. СССР чемпионати. 17.15 Турли мамлакатларнинг эртаклари ва афсоналари. «Даҳшатли нур» (Аргентина). 17.20 «Халқаро панорама». 17.50 Мультфильм. 18.00 «Ҳаёт кузи». 18.15 Эфирда бевосита мулоқот. Украина Президенти. 19.00 Екатерина Шаврина куйлайди. 19.35 «Уолт Дисней таништиради...» 20.25 «Бу жуда зўр-ку, шеф». Телевизион бадиий фильм премьераси 1-серия.

22.05 Фигурали учиш. СССР чемпионати. Эркин рақс. Танаффус пайтида — ТСН (сурдо таржимаси билан). 23.15 Фигурали учиш. СССР чемпионати. Жуфт бўлиб учиш. Эркин программа. 01.50 «Джаз портретлари». «Лидер» ансамбли (АҚШ) 00.10 Профессионаллар ўртасида олти кунлик халқаро велосипед пойгаси.

ЯНГИ ИШ ЎРИНЛАРИ

Комсомолобод районида яшовчилардан яна 175 киши район матлубот жамиятининг янги корхоналарида ишга жойлаштирилди.

Район марказида очилган тикувчилик цехи 80 нафар уй бекаси ва маҳаллий мактабларни битириб чиққан қизларни доимий иш билан таъминлади. Улар эркакларнинг уст-бошлари, шимларини, аёллар ва болаларнинг кийимларини, кўрпалар, трикотаж буюмлари тикишмоқда. Иккинчи сменада иш ни ташкил этиш масаласи ҳал этилмоқда, бу эса камида яна 100 кишини ишга қабул қилиш ва икки баравар кўп маҳсулот ишлаб чиқариш имконини беради.

Матлубот жамияти шунингдек консерва цехи, асални қадоқлаб, идишга соладиган цехни ҳам қуриб битказди. Унда йигирма киши меҳнат қилмоқда, цех маҳсулотлари район дўконларида сотилиши билан бир қаторда жумҳуриятимиз ташқарисига юборилиб, тақчил бинокорлик материалларига алмаштирилмоқда. Ўз тегирмонлари, шоли оқлаш корхоналарини қуриб фойдаланишга топширдилар. Уларда бир кеча-кундузда уч тоннадан кўпроқ дон ва шоли янчилмоқда.

— Ҳозир биз район матлубот жамияти ҳузурида «Иқбол» кичик корхонасини туздик, — дейди жамият раиси Абдуғаффор Абдуллаев. — Корхона атрофига бир йўла бир неча цех: бетон, асфальт, ғишт заводлари, оҳак ва ёғочга ишлов берувчи цехлар, полиэтилен плёнкаси ишлаб чиқарадиган цех бирлашди. Бу эса уларни бошқаришни анча енгиллаштирди, раҳбарларга кетадиган сарф-харажатларни камайтириш имконини берди. Энг муҳими буюртмачилар ўз буюртмаларини расмийлаштиришлари ва маҳсулот олишлари соддалаштирилди.

ЭНГ УЗУН ТУН

Ой ойга тўғри келмайди. Баъзан бутун декабрь давомида қор ястаниб ётади, кўпинча эса ўлкамизда қишнинг биринчи ойи иссиқ бўлади. Декабрда одатдан ташқари ҳоллар ҳам бўлиб туради. Бу сафар қишнинг дастлабки ойи илиқ келиши кутилмоқда, чунки ёз бироз салқин кечди.

Тоғларда эса аллақачон қор ёғиб, эрталабки пайт даралар узра ҳовур ёхуд сийрак туман кўтарилади. Кечқурун мовий осмон буткул мусаффолашади. Изғиринда арча қисирлаб кетади, қишки уйқу оғушидаги терак, қайин, бодом, ёввойи олма ва бошқа дарахтлар мудроқ ҳолатда. Кун қисқа, тун эса узун. Лекин ойнинг учинчи ўн кунлигидан тун 1—2 дақиқадан қисқара бошлайди.

Декабрь оқшоми тоғларда, даралар ёнбағрларида аллақандай товушлар эшитилади: қайсисидир «уҳ» тортади, бошқаси бир жойда ўтиролмасдан қалин қорда кезади, жилға бўйида эса тулкилар ғингшийди. Зотан декабрь улар учун кўшилиш палласидир. Бўри ва шоқоллар тўдалашиб, ўзларига ҳамроҳ ахтаришади. Кўплари апрелга бориб жуфтли ва болали бўлишади.

Тоғларда қиш мавсуми тасодифларга бой. Кимдир ҳуркитиб юборган тоғ какликлари қанотларини кенг ёзиб, шовқин билан бошқа жойга кўчиб ўтишади. Афтидан улар тулкидан чўчишган. Дақиқа ўтмай ёнбағрдан гумбурлаб қор қуюни ағанайди. Ахир тоғларда қаттиқроқ товуш қор кўчкисига сабаб бўлиши мумкин.

Атроф изларга тўла. Мана бу ердан ёввойи қобонлар тўдаси ўтган: изларга қараб. тўда отаси, онаси ва уч боласи борлигини пайқаш қийин эмас. Тоғ эчкилари тунаган жой ҳам кўриниб турибди. Зеро, қиш тоғ ҳайвонлари турмушига тўғаноқ бўлолмайди. Муддат ўтиб, баҳор ҳам келиб қолади.

Сирдарё ва Амударёнинг тўқайзорлар сақланиб қолган соҳилларида қорда қуён, тулки, шоқол изларини кўриш мумкин. Йиртқичлар қуённи овлашга келишган, қуён эса улардан қочиб, сиртмоқсимон ғалати излар қолдирган. Шоқолга тутқич бермаган.

Ангрен ва Олмалиқ тоғ этакларида сассиқкўзан излари кўп. Бу майда йиртқич ва унинг тўдалари қиш палласида дарё ёқаларида, қамишзорларда, эски ва ташландиқ иморатлардан сичқонларни излашади.

Жиззах ва Қарши чўлининг яйдоқ майдонларида, Зарафшон, Сангзор, Сурхондарёнинг водий қисмида қора, кулранг қарғалар, зағчалар тўда-тўда бўлиб юришибди. Дарвоқе, улар шу ерларда қишлаб қолишади. Улар олис Ўрусия ва Қозоғистоннинг ўрта минтақасидан учиб келишган. Ўзбекистоннинг дашт ерлари улар учун Африканинг иссиқ мамлакатларидай роҳатижон. Қишнинг уч ойи ичида қарға, зағча, ҳаккалар далаларимизни ўлимтик жониворлардан тозалашади.

Каптар, мусича, майна, чумчуқлар ва бошқа иссиқ ўлкаларга учиб кетмайдиган қушлар декабрда кишилар яшайдиган иморатларга яқинроқ жойларга бошпана қуришади. Қишда диёримизда қоладиган қушларнинг энг чиройлиси қизил қанотли тармадир. Декабрда уни асосан тоғларга яқин қишлоқ ва шаҳарларда кўриш мумкин. У бошқа қушлардан қизил қаноти, нозик, узун, ёйдек эгилган тумшуғи билан ажралиб туради.

Қишда қушларга ғамхўрлик кўрсатиш инсоний бурчимиздир. Совуқ ва қорли аёзли кунлари уларга озиқ ташлаб туриш зарур. Қушларнинг ҳаммаси баҳору ёзда боғларимизни зарарли ҳашаротлардан асрашади. Ҳозироқ қушларга ем солинадиган идишларни тўлдириш керак. Бу ишни ёшлар бемалол уддалашади. Фақат уларга нимани қандай қилиш зарурлиги айтилса кифоя.

Бундан ташқари қушларга тузоқ қўйишни ман қилиш керак. Бозорларда кимдир ноёб қушларни сотаётган бўлса, уни қонунбузар дейаверинг. Чунки табиатни, қуш ва ҳайвонларни муҳофаза қилиш қонунларига биноан майда паррандаларни ов қилиш таъқиқланган.

Декабрнинг олис тунларида кўплаб ҳайвонлар ўз инларига кириб уйқуга кетишади: айиқ, бўрсиқ, юмронқозиқ ва бошқа бир қатор йиртқичлар қишнинг аксарият палласини мудроқ ҳолатда ўтказишади.

Пахта далаларида қиш бўйи иш давом этади. Ишнинг кўзини биладиган деҳқонлар ерни текислашади, маҳаллий ўғит ташиб чиқаришади, ариқ ва зовурларни тозалашади, бошқа иншоотларни таъмирлашади. Хуллас, иш етарли. Ахир декабрь-январда қилинадиган иш эртанги ризқу рўзимиз. Шу боис фурсатни бой берманг.

А. ЎРМОНОВ.

— Кутганлар етар муродга...

Ҳ. МАМАТҚУЛОВ олган сурат.

ФАСЛ ХОСИЯТИ

Табиатда фасллар алмашиши Ернинг ўз ўқи ва Қуёш атрофида айланиши билан боғлиқ. Сайёрамизнинг ўз ўқи атрофида бир марта айланиши кеча-кундузни ташкил этса, Қуёш атрофини бир марта айланиб чиқиши тўрт фаслни юзага келтиради. Ҳар бир фасл — қиш, баҳор, ёз, куз — Ернинг Қуёшга нисбатан муайян ҳолатига мос келади. Шуниси ҳам борки, фасллар алмашиниши Шимолий ва Жанубий ярим шарда бир хил эмас. Шимолий ярим шарда ёз палласи бошланганда Жанубий ярим шарда қиш кириб келади ва аксинча. Бу Ер юзасининг Қуёшга нисбатан оғиб туриши билан боғлиқ, яъни йил давомида Ер сатҳи гоҳ шимол томони билан, гоҳ жануб томони билан Қуёшга кўпроқ юз тутади.

Равшанки, бу бир-икки куннинг ичида содир бўладиган ҳодиса эмас. Шу сабаб биз уни деярли сезмаймиз. Фақат фасллар алмашишига қараб, яъни аста-секин совуқ, аёзли кунлар бошланиши ёки кўкатлар, дов-дарахтлар уйғониб, илиқ-иссиқ кунлар кўпайишидан билиб оламиз.

Кун ва туннинг мувозанат нуқтаси 21—22 мартга тўғри келади. Мусулмон давлатларида кенг расм бўлган Наврўз байрами аслида куннинг тундан ўзиш тантанасига бағишланган халқ шодиёналаридир.

Ҳозирча эса олдимизда уч ойлик қиш палласи турибди. Қишнинг ҳам ўз гашти бор. Айниқса қор билан қопланган дов-дарахтлар, далалар киши кўзини қувонтиради. Дилга беғуборлик бағишлайди

Қорнинг сероб бўлиши айни чоғда бўлғуси мўл ҳосилдан нишонадир. Чунки қишда намга тўйинган заминнинг куч-қуввати ошади. Бундан ташқари баланд тоғлар, дарё ва кўлларимиз, ариқ ва ирмоқларимизда обиҳаёт сероблигига гаровдир.

Ҳуллас, қишнинг ҳам хосияти кўп.

ҒАЛАТИ АЛОМАТЛАР

Шартли равишда қиш декабрдан мартгача давом этади. Иқлимшунослар бир-кеча кундуздаги ўртача ҳарорат 0 градусдан паст бўладиган даврни қишга қўшишади.

Ҳарорат пасайиб кетишини олдиндан кўрсатувчи белгилар кўп. Қарғалар гала-гала бўлиб, чарх уриб учишса — совуқдан нишона.

Мушук «ўраниб» ётса совуқ тушишини кутаверинг.

Товуқнинг бир оёқда туриши — кун совушидан дарак беради.

Мўридан чиқаётган тутун устун бўлиб кўтарилса — аёздан далолат.

Чумчуқлар хашак ғарамига беркинишса, совуқдан ёки қор бўронидан даракдир.

Товуқ қанот қоқиб, қуйруғини ўйнатса, совуқ шамолни кутаверинг.

* * *

Чумчуқлар жонжаҳди билан чуғурлаши ҳаво исишидан дарак беради.

Қарғалар ва зағчалар ерга қўниб юришса, ҳарорат кўтарилишидан нишона.

Қишда пашшалар хона ичида учиб юрса, ҳаво исишини билдиради.

Мушук қотиб ухласа, кун исийди.

Хўроз бемаврид қичқириши, ҳарорат кўтарилишидан дарак беради.

Дов-дарахтлар қиров билан қопланса, ҳаво очиқ бўлади.

Кузда дарахт барглари тез тўкилиб кетса, қиш қаттиқ бўлади.

Кечиккан хазонрезги — қишнинг қаттиқ келиши ва узоқ давом этишидан далолат.

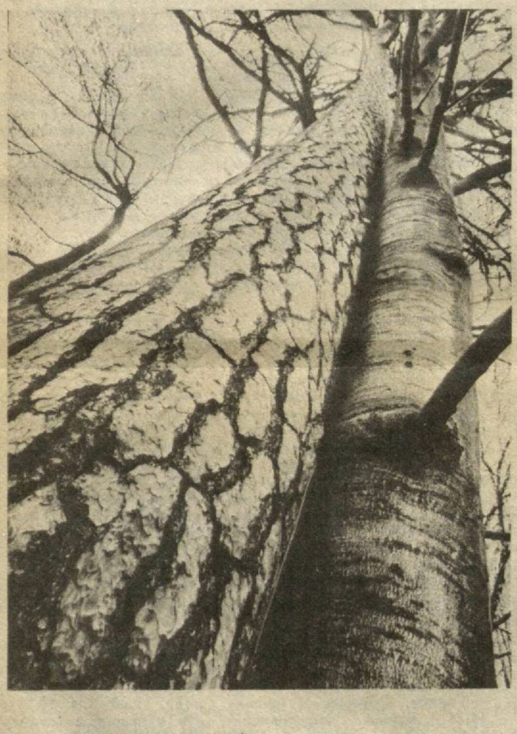

Ҳатто дарахтлар ҳам ўзаро бирлашадилар.

ИҚЛИМГА МОСЛАШГАН ГУЛ

Денгиз сатҳидан 500 метрча баландликда бўлган Тошкентда ҳарорат 20 даража иссиқ бўлса, Помирнинг 4000 метр баландлигидаги Зўркўлда чамаси бир даража совуқ бўлади. Ҳар юз метр юқорилаган сари ҳарорат 0,6 даражада пасаяверади. Буни қарангки, қиш «қаҳатчилиги бўлган» шундай жойларда ҳам кўкариб, унадиган ўсимликлар бор. Зўркўл атрофида ва Помирнинг шунга ўхшаш бошқа жойларида ёз мавсуми бошларида гуллаб, қад кўтариб турган ўнлаб анвойи ўсимликларни кўришимиз мумкин.

Бундай баландликка мослашган наботот паст бўйли бўлиб, ўзи учун қулай, шамолдан панароқ жойни танлайди, ер бағирлаб ўсади.

Иқлимга мослашишнинг ажойиблигини қарангки, мазкур ўсимликлар танасининг ҳарорати паст бўлганлиги туфайли унда қанд моддаси кўпроқ тўпланиб, у ўсимликни музлаб қолишдан сақлар экан.

Шуниси ҳам борки, бу бардошли ўсимликлар бирданига тоққа «чиқиб» олган эмас, албатта. Улар минг йиллар давомида аста-секин юқорига интилиб, олдинига бир жойда «ўрнашиб» у ернинг «ҳавосини олгач», тўкилган уруғларни шамол яна баландлатиб, пана жойларга «экиб» кетаверган. Шу тариқа ўсимликлар юксакликка кўтарилган. Булар эдельвейс, киния, примула деган гуллардир.

А. АЛИЕВ.

Ойнома

ДЕКАБРЬ

ДУШАНБА		2	9	16	23	30
СЕШАНБА		3	10	17	24	31
ЧОРШАНБА		4	11	18	25	
ПАЙШАНБА		5	12	19	26	
ЖУМА		6	13	20	27	
ШАНБА		7	14	21	28	
ЯКШАНБА	1	8	15	22	29	

БИРИНЧИ ҚОР

Шу баҳорда униб чиққан ниҳоллар жим,
Куз ёмғири ҳадя этган майсалар ҳам.
Ҳадиксираб термулади: осмон такрор,
Тўполончи шамол ухлар. Бир нарса кам —
Замин узра ёға бошлар Биринчи қор.

Тушганини тошу тупроқ ялаб қўяр,
У эринмай ҳамма жойни оққа бўяр:
Эриса-да ҳар нуқтага ёғар такрор.
Ниҳоят ер оқ либосдан кийим кияр —
Келинчакка сарпо тикар Биринчи қор.

Бўрибосар итлар ағнар ғичирлашиб,
Шўх болалар чанғи учар қиқирлашиб.
Менинг эса чўнтагимда қорхатим бор,
Ана, қизлар менга ёзар пичирлашиб,
Ким ютқизар ё ким ютар, Биринчи қор?!

Сирли кўрпа эдинг сени топтади-я,
Бир лаҳзада қуюқ туман қоплади-я...
Бу кун узоқ дўстингдан хат кутма зинҳор,
Айтмадимми, ана, сени боплади-я...
Уйма-уй хат ташлаб ўтар Биринчи қор!

Бу кун боғда қушлар кучли чуғурлашди,
Битта донни тўртта-бешта қуш талашди.
Яна сени ўз юртида кўриб дийдор,
Назму наво мушфиқ элга завқ улашди —
Биринчи қор! Биринчи қор! Биринчи қор!!!

Сафар ОЛЛОЁРОВ.

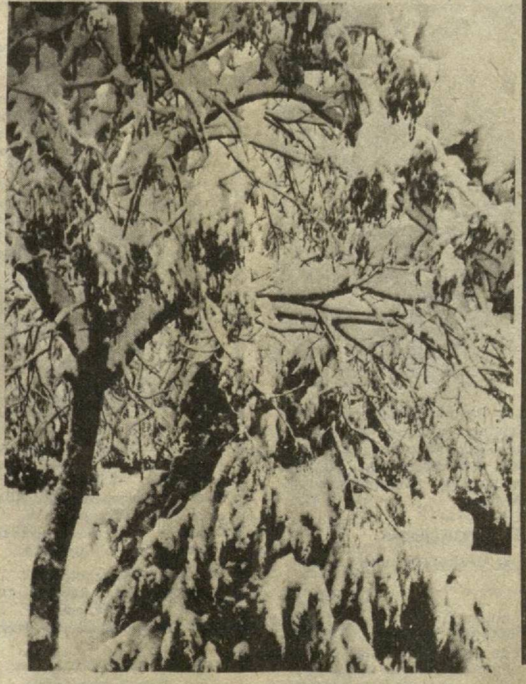

Об-ҳаво нимага боғлиқ?

СИРЛИ ЖУМБОҚ

Қор-ёмғир, булутлар қандай келади? Уларнинг асл манбаи қаерда?

Олимларнинг уқтиришларича, бутун Ер юзасидаги об-ҳаво океанларга боғлиқ. Улардаги сув юзаси тинч турган пайтлари ҳам (бунақаси камдан-кам бўлади), муайян чуқурликларда тўлқинлар жўш уради. Сув юзаси фақат шамол таъсиридагина ҳаракатга келмайди. Уммон замирида узлуксиз ҳаракатда бўлган совуқ ва илиқ оқимлар мавжуд. Бундан ташқари сув қатламларида узунлиги юзлаб чиқаримли қуюнлар бўлиб, улар минглаб километрга етиб боради.

Хуллас, уммонлар бир дақиқа ҳам тиним билмайди. Улар ҳаво қатламлари билан бир-бирига ўзаро таъсир ўтказиб, иссиқлик ва нам алмаштириб туришади. Қуёш нурлари сув юзасини илитиши натижасида ҳосил бўлган буғ ҳавога кўтарилади. Иссиқликнинг ҳавога кўтарилиши баъзан секин содир бўлади, баъзан жадал боради (айниқса, шамол ва булутлар йўқ пайти). Иссиқлик тез ажралган пайти ҳаво қатламларида паст босимли «ўралар» юзага келиб, довул кўтарилади.

Уммондан иссиқлик олган довул шиддатга минган пайти қудратли кучга айланади. У баҳайбат кемаларни оддий хасдек ағнатиб юборишга қодир. Довул соҳилга етиб келгудек бўлса, кучли шамол ва сув тўлқинлари ўз йўлидаги барча нарсани чилпарчин қилиши мумкин.

Ҳаво қатламлари ва уммонлар бир-бирига ўзаро бевосита таъсир кўрсатиши ҳам мумкин. Уммон ҳар қандай исиган жисм каби электромагнит тўлқинлар тарқатади. Бу асосан инфрақизил нурлар бўлиб, улар тўлалигича ҳаво қатламларига сингиб кетади. Натижада уммон узра ҳаво тез қизийди. Қуруқликдаги ҳаво мўътадилроқ бўлгани учун уммон тепасидаги иссиқ ҳаво қатлами ўша ёққа тез ҳаракатланади. Уммондан эсадиган бу иссиқ ҳаво оқимларига муассонлар деб ном берилган. Улар об-ҳаво мавсумий ўзгаришларини белгилаб беради.

Тадқиқотларнинг кўрсатишича, кейинги пайтда об-ҳаво тез ўзгармоқда. Агар уммонлар бўлмаганида эди, об-ҳаво деярли ҳар дақиқада алмашиб турарди. Бинобарин, уммонлар муайян барқарорлик омилидир.

Ҳали уммонларнинг об-ҳаво билан боғлиқ сир-синоатлари кўп. Тадқиқотчиларнинг далолат беришича, вақти-вақти билан Хитойда юз бериб турадиган қурғоқчилик Тинч океанининг ғарбий тропик қисмидаги сувларнинг одатдан ташқари илиқ эканлиги билан изоҳланади. Атлантика океанининг тропик қисмидаги сув ҳаракатининг ошиши натижасида Бразилиянинг шимолий-шарқий қисмида қурғоқчилик рўй берган.

Хуллас, курраи заминнинг об-ҳавосини йўриққа солиб турган уммонлар бағрида бир олам жумбоқлар пинҳондир.

Ҳ. ҚОДИРОВ.

НУҚРА

Бугунги ишларинг гар бўлса адо,
Эртанги ишинг ҳам, бўлар жоба-жо!

* * *

Куз режасин баҳордан олган деҳқон, —
Кўклам ҳисобин энди қишдан олар.

* * *

Ҳар гал олдинни кўзлаб яшар деҳқон —
Ҳар гал узоқни кўзлаб ишлар деҳқон!

* * *

Қишки қалин қор —
Ёзги юксак хирмонга пойдевор!

* * *

Бугун тилга кирган Ер илтижо қилмоқда:
«Шудгор бўлсам, обдон очилар кўксим,
Шунда равон бўлар: олган нафасим!
Қишин билан кўпчиб, заб кучга тўлсам,
Яна жавлон ургай: мўл ҳосил фаслим!
«Фурсат» деганинг: қанотли бир қуш,
Учиб кетар қўлдан, гар қарасанг бўш».

* * *

Ўзга барча тадбирлар — бир тараф,
Шўр ювиш, шудгор — бир тараф!

* * *

Ерни — қалин шўр бузар,
Элни — ёвуз сўз.

* * *

Ҳожат талаб айлама хасис эрдин,
Ҳосил тамаъ айлама шўр ердин!

Ж. РАЖАБОВ.

• Инсон қудрати чексиз

УЗОҚ УМР КЎРГАНЛАР

✦ Дунёда энг табаррук ёшга муяссар бўлган шахслардан бири Англия фуқароси Фомас Карне. У 1588 йилда туғилиб, 1795 йили 207 ёшида вафот этди.

✦ 1724 йили Венгрияда 185 ёшида ҳаётдан кўз юмган Л. Қцартеннинг 95 ёшли ўғли етим бўлиб қолганди.

✦ Венгриянинг Страдова қишлоғида Янош Ровен ва унинг умр йўлдоши Сарра 147 йил бирга ҳаёт кечиришди. 1825 йилда вафот этганларида Янош 172 ёшда, Сарра эса 164 ёшда эди. Бу даврда уларнинг ўғли 116 ёшда бўлган. Голландия элчиси улар ҳузурида бўлиб, рассомга уларнинг расмларини чизишни буюрган экан. Бу буюртма ҳозир Британия музейида уларнинг никоҳ гувоҳномалари билан биргаликда сақланмоқда.

Айтишларига қараганда, улар жуда иноқ яшаганлар ва бир-бирларини қаттиқ ҳурмат қилганликлари учун бир кунда бандаликни бажо келтирган эканлар.

✦ 160 ёшида дунёдан ўтган норвегиялик денгизчи Суррингтон 68 ёшида араблар томонидан асир олинганлигига қарамай 90 ёшида ҳам денгизда бемалол хизматини давом эттираверган. У 111 ёшида оила қурган экан.

✦ 1670 йилда вафот этган шотландиялик балиқчи Генри Женкинс 1500—1501 йилларда туғилган деб ҳисобланади. Чунки Англия билан Шотландия ўртасидаги бўлган урушда у жангчиларни камон ўқлари билан таъминлаб турганида 12 ёшли бола экан. Англиянинг суд ишларида ёзилишига қараганда, 1665 йили 140 йиллик иш юзасидан уни гувоҳликка чақирганлар. Бундай гувоҳлик унинг ҳаётида жуда кўп бўлган.

✦ Озарбайжонлик Шерали бобо Муслимов 168 баҳорни қаршилаган. Унинг наслида узоқ умр кўрганлар кўп. Отаси 110 йил, онаси 90 йил яшаган. Шерали бобо уч маротаба уйланган, унинг охирги хотини анчагина «ёш» бўлиб, 97 ёшда экан. Бобонинг 13 ўғли, 10 нафар қизи ва 105 дан ортиқ невара, чевара ва эвараларн бўлган.

Ш. ШОИСҲОҚОВ тўплаган.

ҚАВС

Арабча «Қавс» сўзининг форс-тожикчаси: «камон», ўзбекчаси: «ёй». Бу сўзнинг камида тўрт маъноси бор. Чунончи, осмондаги ўн икки юлдуз буржларидан тўққизинчисининг номи бўлиб, қуёш шу паллада ақрабдан қавсга кўчади. Ҳижрий йил санасидаги тўққизинчи ой номи, шунингдек ёзувдаги тиниш белгиларидан бирининг атамаси ҳам қавс дейилади. Ниҳоят, ўқ-ёй деганда ҳам айни шу сўз ишлатилади. Аслида кўкдаги қавс буржининг шакли ёйга ўхшагани учун ҳам шундай ном олгандир.

Ноябрдан бошланувчи қавс ҳижрийча куз фаслини хотималаб берувчи ой бўлиб, бунда об-ҳаво янада салқинлашиб бораверади. Бу гал табиат қавс бошланишини кумуш қори билан нишонлади.

Ҳа, табиат тарзига тараф йўқ, шак ҳам келтириб бўлмайди.

Куннинг қисқариш жараёни бу ойда 31 минутни ташкил этади.

Бу палланинг ҳам долзарб юмушлари қаторлашиб келади. Чунончи, ерларни жорий, капитал текислаш, ер шўрини обдон қочириш, ерни тўйинтириб гўнглаш, сифатли шудгор қилиш шулар жумласидандир.

Умуман деҳқону боғбон, хусусан, чорвадорларни ҳам талайгина тугалланмаган ишлари мавжуддир.

Аждодларимиз асрлар давомида табиат билан бир жону бир тан бўлиб, уни доимо мусаффолаштириб келган пайтларда:

Тоғ ҳавоси танга оро,
Қавс суви дардга даво,

деган ҳикматни яратганлар.

Олдимизда уч ой қиш фасли эшик қоқиб турибди. Муштарийларимиз, хусусан қишлоқ ёшлари бу ойларнинг ҳижрийча номларини эсда сақлаб қолишлари осон бўлиши учун тўрт фасл ойларини тўрт қаторга жамладик:

Ҳамал, савр, жавзо — баҳор фаслидир.
Саратон, асад, сумбула бу ёз фаслидир.
Мезон, ақраб, қавс бу куз фаслидир,
Жадий, далв, ҳут бу қиш фаслидир.

Эртами-кеч ҳижрий йил ҳисоби жумҳуриятимизда қонуний тус олса ажабмас.

Вақтни бой бергандан
Пулингни бой берган афзал.
Бой берилган пул топилар,
Бой берилган вақт топилмас.
Билак кучинг елга берма, элга бер.
Ботирга ёв писандмас,
Деҳқонга — ғов.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ.

Муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВАЗИРЛИГИ, «ЎЗПЛОДООВОШЧВИНПРОМ» КОНЦЕРНИ, ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ, «ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАРИ ЖАМОАСИ.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32 ТЕЛЕФОНЛАР: муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-54-44, 33-16-27, 32-54-42. Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51, 33-54-33. Қайта ишлаш саноати бўлими — 32-54-48. Советлар ва ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими — 32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими — 32-56-30. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-54-33, 32-56-37. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54, 32-56-37. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ нашриёт-матбаачилик концерни. 700.000 Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 32. Нашр кўрсаткич — 64.602. 68.753 нусха чоп этилади. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Босмага топшириш вақти 21.00 Босмага топширилди 20.30 Буюртма — 6286.